

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

Katedra psychologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Souvislosti mezi sexuální orientací gay vyučujících a jejich profesní spokojeností

The connection between the sexual orientation of gay teachers and their
professional satisfaction

Karel Kavalec

Vedoucí práce: doc. PhDr. Irena Smetáčková, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Český jazyk – Základy společenských věd

Prohlášení

Odevzdáním této bakalářské práce na téma *Vliv sexuální orientace gay vyučujících na jejich profesní spokojenost* potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 9.7.2024

Poděkování

Touto cestou děkuji vedoucí práce doc. PhDr. Ireně Smetáčkové za její vedení, odborné rady a konzultace, na kterých mi předala cenné rady a komentáře. Dále chci poděkovat všem respondentům, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout. V neposlední řadě děkuji své rodině a přátelům, kteří mě při psaní práce neuvěřitelně motivovali a byli mi obrovskou podporou.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá tématem, jakým způsobem souvisí sexuální orientace s profesní spokojeností gay vyučujících na středních školách v České republice. Základní výzkumnou otázkou této bakalářské práce je, jaké jsou zkušenosti a vnímání gay vyučujících na druhém stupni základních škol a na středních školách s ohledem na jejich sexuální orientaci ze strany žáků a pedagogického sboru. Od toho se pak odvíjí další otázky, jako je například, jak vnímají klima českého školství z pohledu gay vyučujícího nebo jak popisují gay vyučující svůj coming out na školské půdě. Práce se skládá ze dvou částí – teoretické a empirické. První, teoretická, část se věnuje tématu sexuální orientace a homosexuality, dále tématům, která jsou s homosexualitou spojena, jako je coming out, homofobie apod. Dále je rozváděno téma pedagogické profese, a s ním spojená podtémata, jako je například klima školy. Druhá, empirická, část této práce se zabývá kvalitativním výzkumem, kterého bylo dosaženo pomocí polostrukturovaných rozhovorů s gay vyučujícími na druhém stupni základních škol nebo na středních školách. Po následné transkripci rozhovorů byla provedena tematická analýza. Na jejím základě bylo zjištěno, že vyučující jsou spíše otevřeni své orientaci a s problematikou homofobie se setkávají ojediněle, spíše se setkávají se skrytou homofobií ze stran kolegů, převážně mužských. Velkou roli sehrává typ školy a lokalita, kde vykonávají svou pedagogickou praxi, respondenti se shodují, že se otevřenosti na výběrových středních školách nebojí, dále se shodují na tom, že větší města jsou otevřenější, tolerantnější a více liberální než malá města a vesnice. Jedním z hlavních dilemat, která výzkum přinesl, se ukázal fakt, že vyučujícím stačí opravdu malé množství respektu, aby automaticky vnímali klima jako pozitivní a byli ve své profesi spokojeni.

KLÍČOVÁ SLOVA

homosexualita, sexuální orientace, vyučující, coming out, LGBT+

ABSTRACT

The bachelor's thesis deals with the topic of how sexual orientation relates with the professional satisfaction of gay teachers at high schools in the Czech Republic. The primary research question of this bachelor's thesis is, what are the experiences and perceptions of gay teachers in secondary schools and high schools regarding their sexual orientation from the perspective of students and the teaching staff. This leads to other questions, to which I am looking for answers, such as how they perceive the climate of Czech school system from the point of view of a gay teacher or how gay teachers describe their coming out at school. The bachelor's thesis consists of two parts – theoretical and empirical. In the first, theoretical part, I address the topic of sexual orientation and homosexuality, as well as topics related to homosexuality, such as coming out, homophobia etc. I also elaborate on the topic of the teaching profession, where I address subtopics such as professional identity or school climate. In the second, empirical part of this bachelor's thesis, I deal with qualitative research, which was achieved using semi-structured interviews with gay teachers at the second level of primary schools or high schools. A thematic analysis was performed using subsequent transcription of the interviews. On its basis, it was found that teachers are rather open to their orientation and encounter the issue of homophobia rarely, rather they encounter hidden homophobia from their colleagues, mostly men. A big role is played by the type of school and the location where they carry out their teaching practice, the respondents agree that they are not afraid of openness in selective secondary schools, they also agree that larger cities are more open, more tolerant and more liberal than small towns and villages. One of the main dilemmas revealed by the research is the fact that teachers need only a minimal amount of respect to automatically perceive the climate as positive and to be satisfied in their profession

KEY WORDS

homosexuality, sexual orientation, teacher, coming out, LGBT+

Obsah

Úvod.....	8
1 Sexualita a sexuální orientace	9
1.1 Nejčastější sexuální orientace	10
2 Témata spjatá s homosexualitou	12
2.1 Coming out.....	12
2.2 Queer a LGBTQ+.....	14
2.3 Předsudky a stereotypy.....	15
2.3.1 Další formy předsudečného jednání.....	17
2.4 Homofobie a diskriminace homosexuálů	19
2.4.1 Sexualita a homofobie ve škole.....	21
3 Vyučující	24
3.1 Gay vyučující	25
3.1.1 Působení menšinového stresu.....	27
3.1.2 Homofobie mířená proti gay vyučujícím	28
3.1.3 Nepřijetí sexuální orientace na školské půdě	30
3.2 Význam kolegiálních vztahů.....	31
4 Prostředí školy.....	33
4.1 Klima školy	33
4.1.1 Respekt vůči LGBTQ+ osobám na půdě školy.....	35
5 Cíle výzkumu a výzkumné otázky	37
6 Výzkumný vzorek	38
7 Použité výzkumné metody a technika sběru dat	41
8 Analýza dat.....	43
9 Výsledky analýzy	45

9.1 Průběh coming outu ve školním prostředí.....	45
9.1.1 Pro coming out není důvod	45
9.1.2 Školní akce a společenské události	46
9.1.3 Kolegové to řekli místo vyučujícího, kterého se to týkalo.....	48
9.1.4 Během konverzace s kolegy a studujícími	48
9.1.5 Na základě vzhladu vyučujícího	50
9.1.6 Vliv sociálních sítí.....	50
9.2 Gay vyučující uvnitř pedagogického sboru.....	51
9.2.1 Věkové rozdíly – rozdílné pohledy na homosexualitu.....	51
9.2.2 Gender hraje také roli	53
9.3 Jak vnímají gay vyučující studentstvo a jejich postavení k LGBTQ+.....	53
9.3.1 Reflexe LGBTQ+ ve výuce	53
9.3.2 Studující vyučujícímu důvěřují	55
9.3.3 Studující vůbec neřeší sexuální orientaci vyučujících	56
9.3.4 S rodiči nejsou problémy.....	57
9.3.5 Urážky, předsudky a stereotypy	58
9.4 Postoje, hodnoty a chování gay vyučujících	59
9.4.1 Otevřenost, autenticita a neskrytost	59
9.4.2 Respekt vůči sexuálním minoritám	61
9.5 Škola jako instituce a její prostředí	62
9.5.1 Akceptace gay vyučujících.....	62
9.5.2 Vedení školy a gay vyučující	64
9.5.3 Vnímání školního prostředí očima gay vyučujících.....	66
9.5.4 Změna k lepšímu	67
Diskuse	69
Závěr.....	75
Seznam použitých informačních zdrojů	76

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá tematikou homosexuality ve školním prostředí, konkrétně tím, jakým způsobem ovlivňuje sexuální orientace gay vyučujících jejich profesní spokojenost. I přes to, že se naše společnost mění a posouvá, problematika LGBTQ+ minority a její utlačování je v kontextu současné společnosti stále diskutovaným tématem, což je jeden z důvodů, proč se tato bakalářská práce zabývá právě touto tematikou. Jsem s to, že otevírání LGBTQ+ témat může pomoci pozitivnějšímu vnímání této problematiky nejen ve zmiňovaném školství, ale ve společnosti celkově.

Cílem této bakalářské práce je přiblížit, jak se gay vyučující cítí v českém školním systému, zdali se potýkají s nějakou formou diskriminace a jak se studující a pedagogický sbor staví k jiné než heterosexuální orientaci vyučujícího. Aby byly cíle bakalářské práce dosaženy, byl proveden kvalitativní výzkum, kterému se věnuje empirická část bakalářské práce. Ke sběru potřebných dat byly zvoleny polostrukturované rozhovory, které podstoupilo dohromady sedm respondentů, jejichž identity jsou zachovány v anonymitě. Následně byla data doslovně přepsána a podrobena tematické analýze za pomoci kódování.

Teoretická část bakalářské práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol, jež přibližují klíčová témata, která jsou spjata s tematikou a problematikou práce. Nejprve je nutné se věnovat tématu sexuality a sexuální orientace, v této kapitole jsou také představeny nejvíce rozšířené sexuální orientace, včetně homosexuality, která je pro tuto práci stěžejní. Druhá kapitola se poté věnuje pojmům a problémům, které jsou s homosexualitou spojené, jsou to pojmy jako queer nebo LGBTQ+ a problémy jako diskriminace, homofobie, předsudky či stereotypy vůči homosexuální minoritě. Třetí kapitola je zaměřena na osobnost vyučujících, vymezení tohoto pojmu, dále jsou vymezena specifika gay vyučujících a je rozvedena problematika homofobie vůči gay vyučujícím. Poslední část je věnována prostředí školy a školnímu klimatu. V empirické části je nejprve popsán cíl výzkumu a výzkumné otázky, které byly klíčové pro získání potřebných dat. Dále je stručně představen výzkumný vzorek. V další kapitole jsou zmíněny metody, které byly použity při analyzování dat, a také způsoby, jakými byla data získána. Poté přichází analýza dat, která byla potřebná k závěrečné diskusi, kde jsou shrnuta nejpodstatnější zjištění výzkumu.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Sexualita a sexuální orientace

Termíny sexualita a sexuální orientace jsou spolu úzce spjaty, jsou to důležité a komplexní aspekty lidské identity. Sexualita je širší termín, který zahrnuje všechny projevy lidské sexuality. Je důležité nezaměňovat termín sexualita s pohlavním pudem, který na rozdíl od sexuality nutí živé bytosti k rozmnožování. Sexualita v sobě také zahrnuje onen biologický a fyziologický aspekt, nicméně dále zahrnuje aspekty psychologické, sociální či kulturní. Právě sociální aspekt lidské sexuality se na sexualitě podílí mnohem více než aspekt biologický. Sociální aspekt nás odkazuje na různé interakce v rámci společnosti a na sociální normy, které ovlivňují sexuální projevy a očekávání jedinců. Mluvě o biologickém aspektu, zahrnuje veškeré fyziologické aspekty sexuality, mezi něž lze zařadit hormonální regulaci, reprodukční funkce nebo pohlavní orgány. Mezi kulturní aspekty lidské sexuality lze zařadit normy, tradice a hodnoty, které jsou spojeny s konkrétní kulturou. Psychologickými aspekty jsou psychické a emocionální aspekty, mezi které patří fantazie, touhy, sexuální jednání nebo sexuální identita. „*Pojem sexuální identita vychází z pojmu sexuální orientace. Na jejím základě se jedinec, alespoň na psychické rovině ztotožňuje se širší sociální skupinou lidí stejné orientace.*“ (Fafejta, 2016).

Je nutné zmínit dva důležité pojmy, které jsou spojené se sexuální orientací. Jedná se o pojmy pohlavní identita a genderová identita. Mluvě o pohlavní identitě, je třeba říci, že se jedná o biologické předurčení – je determinována hladinou hormonů, anatomii člověka apod. Naopak genderová identita, která vychází právě z pohlavní identity, je již spojená se společností a sociálním aspektem. Genderová identita se váže na to, jak se jedinec cítí a identifikuje na základě sociálního očekávání a genderových rolí, z toho lze říci, že genderová identita je zcela subjektivní (Fafejta, 2016). Pokud je u jedince genderová identita v souladu s jeho pohlavní identitou, tak se identifikují jako cisgender – zjednodušeně řečeno, pokud se jedinec narodí jako žena a v životě se jako žena identifikuje, je možné mluvit tak o cisgender ženě. Opačným příkladem je, když se jedinec neidentifikuje se svým přiřazeným, biologickým pohlavím, v tomto případě lze mluvit o transgender jedinci.

S klíčovými pojmy pohlavní a genderová identita úzce souvisí další pojem, který je stěžejní pro tuto práci, a to sexuální orientace. Ta vyplývá z přitažlivosti jedince k jiným jedincům z hlediska sexuálního, erotického, romantického a emocionálního (Fafejta, 2016). Sexuální

orientace je individuální a každý má právo na svobodnou volbu sexuální orientace. Existuje celá řada sexuálních orientací, mezi ty nejčastější – podle průzkumné agentury IPSOS a jejich výzkumu z roku 2021 s názvem *LGBT+ PRIDE 2021 GLOBAL SURVEY*, který zahrnoval výzkum ve 27 zemích světa – patří heterosexuality (80% společnosti), homosexualita (3 % společnosti), bisexualita (4 % společnosti), pansexualita (1 % společnosti) a asexualita (1 % společnosti). Zhruba 10 % výzkumného vzorku neodpovědělo, nebo nevědělo, jak odpovědět, na výzkumnou otázku. Pro označení sexuálních menšin se v současnosti nejčastěji používají pojmy ne-heterosexuality nebo LGBT+. Jednotlivá písmena představují konkrétní sexuální menšiny – gaye a lesby (homosexuality orientace), bisexuality a transgender. “Plus“ označuje další sexuální minority (Jackson, 2021). V následující podkapitole jsou představeny nejčastější sexuální orientace podle výzkumu od IPSOS.

1.1 Nejčastější sexuální orientace

Heterosexuality je nejrozšířenější a nejčastější sexuální orientací, což je také důvodem, proč je ve společnosti vnímána za normu (Šabatová, 2019). Při této orientaci projevuje jedinec přitažlivost, emocionální a erotické vazby k jedinci, který má opačné biologické pohlaví. V minulosti byla právě heterosexuality orientace považována za předpokládanou normu. Jednalo se především o rodinnou rovinu, jelikož heterosexuality měla zcela zásadní význam pro pokračování rodinné linie (Patterson, 2015).

Podle výzkumu IPSOS je homosexualita třetí nejrozšířenější sexuální orientací (Jackson, 2021). Termín homosexualita pochází ze dvou řeckých slov – *homo* neboli stejný a *sexus* čili pohlaví (Fifková, 1998) . Z toho lze tedy říci, že homosexualita je sexuální orientace, kdy jedinec projevuje náklonost, emocionální a erotické vazby k jedinci, který má stejné biologické pohlaví. Pro muže, kteří patří k homosexuality menšině, se obecně používá označení „gay“, pro ženy se používá slovo „lesba“.

Historie homosexuality se datuje již do pravěkých časů, nicméně z tohoto období nejsou přímé důkazy a poznatky. Ve starověkých civilizacích, jako bylo starověké Řecko nebo starověký Řím, byla homosexualita typickým společenským jevem. Lze uvést na příkladu, kdy „...známý athénský tyran *Pesistratos*, o němž se dochovala zpráva, že miloval jakéhosi *Charma*, a který byl, jak víme, i v podezření z intimního vztahu k zákonodárci *Solónovi*. ... I český historik starověku *J. Burian* zdůrazňuje, že intimní vztah muže k muži nebyl v antickém světě pokládán za nepřirozený jev.“ (Fanel, 2000)

Stále vyvstává otázka, zdali je homosexualita normální, jak se k homosexualitě staví odborníci. Zde je klíčovým to, co společnost považuje za normální, z jakého pohledu se na tento jev podíváme. Existuje několik druhů norem, od statistické přes právní až po biologickou. V psychologii jsou užívány tři druhy norem, první z nich je norma statistická, z jejíž pohledu je homosexualita nenormální, jelikož je většinová. Norma individuální říká, že normální je to, co člověka naplňuje jak emocionálně, tak fyzicky (Fifková, 1998). Třetí z nich je kulturní vymezení normy, kdy Vágnerová (2004) „považuje za normální to, co je v určité situaci při plnění určité sociální role v dané společnosti běžně považováno za vhodné.“ (Havigerová & Haviger, 2010).

Bisexualita je velmi rozmanitá sexuální identita, která je poměrně složitě definovaná, jelikož existují různé druhy bisexuality, nicméně nejčastěji je definována jako sexuální orientace, kdy jedinec projevuje náklonost, emocionální a erotické vazby k osobám obou biologických pohlaví (Pitoňák & Macháčková, 2023). Na bisexualitu je často společností, včetně LGBT+ komunity, nahlíženo skrze prsty. Bisexuálové jsou často spojováni s nevyzrálostí a duševní nevyrovnaností, a právě to je často dělá terčem diskriminace.

Pansexualita je řazena mezi orientace, které jsou ve společnosti méně zastoupené. Jedná se o sexuální orientaci, kdy jedinec projevuje náklonost, emocionální a erotické vazby k jedinci bez ohledu na to, jaké má biologické nebo genderové pohlaví (Šabatová, 2019). Pansexualita je často zaměňována s bisexualitou, rozdílem však je to, že pansexuální jedinci jsou náklonní k lidem bez ohledu na jejich genderovou identitu, tím vyjadřují respekt k rozmanitosti všech genderů. Jak bylo již zmíněno, pansexuálové tvoří zhruba 1 % společnosti, proto se potýkají s nepochopením ze strany většinové společnosti.

Asexualita je sexuální orientace, kdy jedinec neprojevuje sexuální náklonost k žádnému pohlaví. Asexuálové nemají žádnou potřebu a zájem o sexuální aktivity. Je důležité rozlišovat asexualitu a celibát, jak píše Fafejta (2016, s. 182) – „na rozdíl od celibátu, který je volbou, asexualita je sexuální orientací.“ Někteří asexuálové mohou prožívat emocionální přitažlivost k jedincům bez sexuální náklonosti. Asexualita se může měnit nebo vyvíjet v čase. Asexuálové se potýkají s nepochopením společnosti, jelikož vybočují ze sexuální normy nebo sexuálních standardů (Carrigan et al., 2013).

2 Témata spjatá s homosexualitou

V první byly představeny pojmy sexuality a sexuální orientace. Pro tuto práci je stěžejní právě jedna z několika druhů sexuálních orientací – homosexualita. Tato část bakalářské práce se zaměřuje na pojmy spjaté s homosexuální orientací, které jsou důležité pro pochopení problematiky a pro lepší porozumění výzkumu.

2.1 Coming out

Coming out je anglické sousloví, které se dá přeložit jako „vyjít ven“. Původní význam lze hledat v anglickém idiomu „coming out of the closet“ – „vyjít ven ze skříně“ – právě v oné skříní jsou držena tajemství, se kterými se člověk bojí vyjít na povrch, jedním z takových tajemství může být sexuální orientace, která neodpovídá společností daným standardům. Sloboda (2016, s. 73) popisuje coming out následovně: *„sebeuvědomění si odlišnosti od normy našeho sexuálního (heterosexuálního) a genderového společenského řádu a následného sdělování této informace okolí.“* Coming out nám může přinášet jak negativní, tak i pozitivní aspekt. V případě negativního aspektu coming outu lze mluvit o *„zavrnutí, odloučení nebo přehlížení – tedy postavení mimo hru, mimo mezilidskou interakci a komunikaci. Coming out přináší i pozitivní aspekt ve smyslu otevřenosti až hrlosti a přihlášení se ke své identitě.“* (Sloboda, 2016, s. 72) Mluvě o coming outu, lze rozlišovat jeho dvě základní fáze – coming out vnitřní a coming out vnější.

Vnitřní coming out probíhá uvnitř samotného jedince, jak tomu již samotné označení coming outu napovídá. Lze ho rozdělit do několika stádií, resp. fází, jak nám popisuje model Cass(ové) (Sloboda, 2016). První fází je tzv. „zmatení identity“, které je spojeno s tím, že si daná osoba uvědomuje svou odlišnost od ostatních. Druhou fází nazývá „porovnávání identity“, kdy se jedinec snaží najít označení pro svou sexuální orientaci. Znatelný je zde také pocit osamocení, jelikož jedinec mívá pocit, že si prochází coming outem sám, nicméně v dnešní době je téma coming outu a celkově ne-heterosexuální orientace mediálně diskutováno, což od tohoto pocitu může napomáhat, člověk si tak uvědomuje, že není jediným. Třetí fází je „tolerance identity“, ve které jedinec začíná svou identitu tolerovat, pocit osamocení mizí a jedinec se také snaží navazovat první kontakty s ostatními příslušníky téže sexuální orientace. Čtvrtou fází je myšleno „přijetí identity“, kdy si jedinec postupně přiznává svou identitu, stále více a více navazuje kontakt s ostatními příslušníky stejné sexuální orientace, a právě díky tomu začíná na onu sexuální identitu nahlížet jinak než dříve, pozitivněji. Předposlední fází je „hrdost na

identitu“, kdy se člověk pomalu, ale jistě ztotožňuje s tím, kým je. V této fázi cítí jistou nenávist vůči heterosexuální většině, kterou soudí za to, jak se staví k sexuálním menšinám. Poslední, finální fází, je „syntéza identity“, v tento moment se sexuální orientace stává součástí identity, jedinec začíná cítit menší nenávist vůči heterosexuálům, jelikož se setkává s určitým přijetím a pozitivním pohledem na problematiku sexuálních menšin ze stran některých heterosexuálů. Lze tedy říci, že vnitřní coming out představuje proces, kdy si jedinec začíná uvědomovat svou sexuální identitu. Tento typ coming outu je velmi úzce spojen s emocemi, které mohou být jak negativní (strach, úzkost), tak pozitivní (sebeřijetí, osvobození).

Je důležité však zmínit, že model Cass(ové) je poměrně zastaralý a také kritizovaný, obsahuje totiž mnoho slabin. Formování sexuální identity nemusí totiž nutně postupovat v takovém pořadí, jako Cass(ová) uvádí, jednotlivá stadia se mohou i navzájem překrývat. Její teorie ignorovala spoustu faktorů, které by mohly být při formování sexuální identity klíčové, mezi konkrétní faktory, které byly opomíjeny, lze uvést sociální třídu, rasu, etnicitu nebo pohlaví. Důkazem tohoto tvrzení může být fakt, že velká většina výzkumu byla prováděna jen na homosexuálních mužích bílé barvy pleti, kteří pocházeli ze střední třídy, to vše spěje k názoru, že výzkum postrádá určitou intersekcionalitu. Cass(ová) dále ignoruje způsob, jakým si sexuální identitu osvojují gayové a jakým naopak lesby (Sarkar, 2020). Eliason (1996) totiž vidí rozdíl v tom, jak gayové a lesby vnímají, respektive s čím si spojují, sexuální identitu. U gayů je sexuální identita převážně spjata se sexuální aktivitou, zatímco u leseb je daleko silnější emocionální stránka onoho vnímání. Model Cass(ové) tak postrádá zmíněný sexuální aspekt. I přes to, že model Cass(ové) má své limity a je kritizován, může korespondovat s procesem coming outu u spousty jedinců (cit. dle Sarkar, 2020).

Pro přiblížení problematiky fází vnitřního coming outu je proto uveden další model, konkrétně model amerického sexuologa Eliho Colemana, jenž se zabývá procesem, kterým prochází jedinec, když si uvědomuje a přijímá svou sexuální orientaci, a zkoumá, jak tento proces sdílí s ostatními. Jeho model se stejně jako model Cass(ové) sestává z několika fází. V první fázi, kterou Coleman (1982) nazývá „před coming outem“, se jedinec může cítit odmítnut, důvodem může být společnost, případně i rodina a blízcí, kteří se negativním způsobem vyjadřují o homosexualitě, což může přispívat k depresivním sklonům jedinců v této fázi. Rostoucí zájem o osoby stejného pohlaví tak může mít na jedince negativní dopad. V druhé fázi „coming out“ jedinec přestává popírat svou skutečnou sexuální orientaci, Coleman (1982) také tvrdí, že sebeřijetí je prvním krokem k onomu coming outu. Jakmile je pocitu sebeřijetí dosaženo, může jedinec přijít k samotnému coming outu, kdy se jedinec dočká přijetí nebo odmítnutí. Ve

třetí fázi, která se nazývá „kontrola“, se jedinec snaží se svou sexuální orientací experimentovat, zároveň je i v této fázi vystaven stresu, jelikož na něj může být nahlíženo většinovou společností negativně. Pozitivní však v této fázi je fakt, že si jedinec vyvine sociální i sexuální dovednosti, které jsou třeba ke kvalitnímu životu. Do předposlední fáze „první vztahy“ se jedinec dostává v ten moment, zdali si uvědomuje svou vlastní hodnotu a je schopen milovat a být milován. Tato fáze je náročná v tom smyslu, že se jedinec musí naučit žít ve vztahu osob stejného pohlaví, kdy ve společnosti převládá heteronormativita. V této fázi je také možné se vrátit zpět do fáze „kontroly“ v případě, že se vztah se ukáže jako nestabilní nebo si jedinec dostatečně neuvědomuje svou vlastní hodnotu. Poslední fáze „integrace“ provází jedince po celý život, jelikož právě ona integrace je nedílnou složkou pro vytváření dalších sociálních vazeb. Jedinec se tak snaží skloubit své soukromí se svým veřejným působením, což může být opět velmi stresující období. (Coleman, 1982).

V návaznosti na předchozí informace je za nutné více rozvést pojem heteronormativita, který je pro tuto práci stěžejní. Evropský institut pro rovnost žen a mužů (2024) tvrdí, že *„z pohledu heteronormativity je heterosexuality považována za správnou, přirozenou a privilegovanou. Heteronormativita je založena na předpokladu, že každý je „přirozeně“ heterosexuální, že heterosexuality představuje ideál a že je jako taková nadřazená homosexualitě či bisexualitě.“*

Coming out vnější, neboli také coming out vůči našemu okolí, je druhý typ coming outu. *„Zatímco u vnitřního coming outu řeší jedinec sám sebe, své myšlenky, pocity, touhy atp., veřejný coming out vyžaduje velkou míru osobní statečnosti a síly, zároveň časté či neustálé vydávání se všanc ostatním, s nimiž přichází jedinec do kontaktu.“* (Sloboda, 2016, s. 79-80). Vnější coming out je vnímán jako ten, který může jedinci způsobit daleko větší míru stresu a nekomfortnost kvůli tomu, že se zde nachází heteronormativní společnost, jež je stále v některých ohledech vůči sexuálním minoritám neotevřená. Veškeré situace, resp. veškerá prostředí, kde jedinec provádí coming out, jsou náročná. Sloboda (2016) říká, že jedním z nejnáročnějších je coming out před rodiči. I v dnešní době se člověk setkává s tím, že reakce na coming out ze stran rodičů bývá pro mnohé z nás nepředstavitelná, například lze mluvit o vyhození z domu nebo úplné odvrhnutí.

2.2 Queer a LGBTQ+

Slovo „queer“ lze přeložit z angličtiny do češtiny jako „podivné“. Nicméně slovo queer se v dnešní době používá jako zastřešující pojem, který zahrnuje široké spektrum identit, jež

nejsou heterosexuální. Lze tedy říci, že každý gay nebo lesba jsou queer, ale ne o každé queer osobě je možné říct, že je lesba nebo gay, jelikož se v současné době používá slovo queer i pro označení samostatné sexuální orientace. Queer sexuální orientace neodpovídá tradičním sexuálním orientacím, jako jsou heterosexuality nebo homosexualita, jelikož queer jedinci často popisují svou orientaci jako nedefinovanou nebo měnící se. Mluvě o queer, je důležité také zmínit genderovou identitu, jelikož queer lidé jsou i ti, kteří se neidentifikují jako cisgender nebo kteří se nechtějí zařadit do genderových kategorií. Podle Epsteina (cit. dle Fafejta, 2016, s. 193) „*queer odmítá veškeré konvenční sociální normy, nejen ty spojené se sexualitou, a brání přijetí dopředu dané nálepky či kategorie*“.

Jak bylo již zmíněno v předchozí kapitole, pro označení sexuálních menšin se používá zkratka LGBT. Nicméně tato zkratka byla často terčem kritiky kvůli tomu, že neoznačovala všechny sexuální minority a jedince, kteří se neztotožňují s tradičním vnímáním binárních kategorií. Díky tomu se začala používat zkratka LGBTQ+, která zastřešuje úplně všechny, kteří nespádají do tradičních genderových identit a sexuálních orientací, takové jedince lze označit jako queer – proto se přidalo ke zkratce písmeno „Q“. Plus znamená, že zkratka není vyčerpávající, ale zahrnuje další identity, které nebyly ve zkratce uvedeny, například asexuály, intersexuály, genderqueer jedince nebo pansexuály.

2.3 Předsudky a stereotypy

Pojmy předsudek a stereotyp bývají často zaměňovány, což je pochopitelné z toho důvodu, že jsou oba pojmy jsou společně provázané, nicméně jsou mezi nimi i drobné nuance. Předsudek Hayes(ová) (2003, s. 121) definuje jako „*fixovaný, předem zformovaný postoji k nějakému objektu projevující se bez ohledu na individualitu nebo povahu tohoto objektu.*“ Stereotyp definuje Allport (2004, s. 215) jako „*příliš silné přesvědčení spojené s nějakou kategorií. Jeho funkce spočívá v tom, že má ospravedlnit (racionálně vysvětlit) naše chování a postoje vůči této kategorii*“. S předsudky a stereotypy se potýkají téměř všechny společenské skupiny, nicméně pro tuto bakalářskou práci jsou stěžejní právě ty, se kterými se potýkají LGBTQ+ lidé, proto je na ně tato kapitola zaměřena.

Pro přiblížení předsudků a stereotypů, kterým LGBTQ+ lidé musí čelit, je využita výzkumná zpráva *Být LGBTQ+ v Česku* (Pitoňák & Macháčková, 2023). Výzkum ukázal, že nejtypičtějším stereotypem, se kterým se LGBTQ+ lidé v Česku střetávají, byl názor, že „*existují pouze dvě pohlaví*“ – muž a žena. S tímto stereotypem se dohromady setkala 98 %

respondentů. Druhou příčku na pomyslném žebříčku nejrozšířenějších stereotypních názorů obsadil předsudečný názor, že *gayové a lesby by neměli svou sexuální orientaci dávat veřejně na odiv, ale v soukromí si mohou dělat, co chtějí.*“ S tímto názorem se setkalo celkem 97 % respondentů. Stejně procento respondentů se také setkalo s názorem, že *„gayové a lesby se snaží zviditelnit za každou cenu.“* U těchto dvou předsudečných názorů stojí také za zmínku srovnání se stejnou studií, která byla provedena v roce 2018, tudíž 4 roky před studií, ze které je čerpáno. Statistiky ukazují, že před čtyřmi lety se s těmito předsudečnými názory setkávalo menší procento dotazovaných, než je tomu v studii této. Oproti studii z roku 2018 (Šabatová, 2019) byly do studie z roku 2022 zakomponovány otázky týkající se nebinárních a trans lidí, které ukázaly, že lidé mají vůči nebinárním lidem poměrně velké předsudky a stereotypní názory. Studie ukazuje, že 87 % respondentů se setkalo s názorem, že *„nebinární lidé se na sebe snaží jen upozornit“*, a s názorem, že *„být trans je módní záležitost“* se potkalo 81 % dotazovaných. Mezi další stereotypní názory, se kterými se dotazovaní setkali, patří například názor, že *„homosexualita je volba“* nebo *„dítě vychovávané párem stejného pohlaví je náchylnější k tomu, aby mělo homosexuální orientaci.“*

Předsudkem, se kterým se setkalo nejmenší procento dotazovaných, se ukázal názor, že *„homosexuální pohlavní styk by měl být trestný.“* S tímto předsudečným názorem se setkalo 47 % respondentů, nutno však dodat, že i přes fakt, že se jedná o názor, se kterým se setkalo nejmenší procento respondentů, tak i nadále je toto procento tristní.

Celkem překvapivé se ukázalo srovnání se studií z roku 2018, kdy se při porovnávání statistik zjistilo, že v současné studii se s předsudečnými názory setkalo větší procento dotazovaných než v předchozí studii. Ze studie *Být LGBT v Česku* od veřejné ochránkyně práv z roku 2018 (Šabatová, 2019) lze například říci, že se stereotypním názorem, který tvrdí, že gayové a lesby svou orientaci neměli dávat veřejně najevo, se setkalo 94 % dotazovaných, což je v porovnání se studií od Pitoňáka a Macháčkové (2023) o 4 % méně. I ve studii od veřejné ochránkyně práv se jako nejméně častý stereotypní názor stal ten, že by měl být homosexuální pohlavní styk trestný, kdy se s tímto názorem setkalo 41 % respondentů, což je opět méně než ve studii, která proběhla o 4 roky později, rozdíl činí konkrétně 6 % (Šabatová, 2019).

Další studií, která se věnuje problematice diskutované v této kapitole, je studie FRA (2009), která prokázala určitou omezenost v názorech. Nutno dodat, že tato studie se zabývá zeměmi napříč Evropou, tudíž výzkum nelze vztahovat jen na Českou republiku. Výzkum ukázal, že pouze 32 % Evropanů je pro schválení adopce dětí homosexuálními páry. Je třeba říci, že

v některých zemích jsou čísla markantně odlišná, například v Nizozemsku s tímto názorem souhlasí 69 % populace. Opačnou situaci je možné sledovat například v Lotyšsku nebo Řecku. Za zmínku také stojí fakt, jakým způsobem je LGBTQ+ minorita reflektována v médiích. Ze studie je patrné, že většině vyjádření v médiích dominují stereotypní představy, nemluvě o serióznějších člancích, kde je ve velkém množství případů LGBTQ+ minorita ilustrována pomocí obrázků polonahých mužů (FRA, 2009). I přes to, že studie je poněkud starší než předchozí zmíněné studie, její informace a výsledky, například o stereotypním vyjadřování v médiích, jsou stále aktuální.

2.3.1 Další formy předsudečného jednání

Mluvě o předsudečných názorech, je nutno uvést, že LGBTQ+ lidé se mohou setkat i s jinými formami předsudečného chování, alarmující je také fakt, že v porovnání se studii z let 2012 (studie FRA) a 2018 (studie VOP), se projevuje nárůst v předsudečném chování a jednání, které je mířené vůči LGBTQ+ lidem. Dotazník zkoumá, jak respondenti vnímají rozšířenost konkrétních předsudečných projevů a událostí v české společnosti. Ukázalo se, že nejvíce rozšířeným projevem, který respondenti reflektují, jsou „běžné vtipy o LGBTQ+ lidech na veřejnosti“, na tom se shodlo 82 % respondentů. Dalším projevem jsou nemístné proslovy politiků ve veřejném prostoru, které lze zařadit k hate speech. Člověk v tísni (2016) definuje hate speech jako „*obecně nenávistný projev, který útočí na osobu nebo skupinu osob na základě jejího pohlaví, etnického původu, náboženství, rasy, zdravotního stavu nebo sexuální orientace*“. V české legislativě se problematice hate speech věnuje trestní zákoník. Podle § 356 odst. 1 a 2 trestního zákoníku č.40/2009 Sb. o Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod:

(1) „*a kdo veřejně podněcuje k nenávisti k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo k omezování svobody jejich příslušníků, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.*“

(2) „*Stejně bude potrestán, kdo se spolčí nebo srotí k spáchání činu uvedeného v odstavci 1.*“

I přes tento zákon je vymáhání hate speech velmi náročné a často je společností promíjen a rychle zapomínán. Jako příklad lze uvést případ LGBTQ+ aktivisty Kryštofa Stupky, kterému byl na sociální síti Twitter (dnes “X”) napsán komentář ve znění „*Smrt buzerantů. Ten neskutečnej frajer, co ty zmrdy zabil v Bratislavě, jich měl zabít víc.*“ Autor komentáře reagoje na střelecký útok na Slovensku z října roku 2022, při kterém zemřeli dva lidé. Útok se odehrál

před LGBTQ+ barem v centru Bratislavy a otrásl nejen sousedními zeměmi, ale celou Evropou, respektive celým světem (*Slovakia: Two dead after shooting outside LGBT bar*, 2022). I přes to, že Stupka čelí výhrůžkám smrti pravidelně, nikdy se neodhodlal je řešit právní cestou, nicméně po útoku v Bratislavě se vskutku začal obávat a rozhodl se obrátit na soud, jelikož pachatel onoho činu začínal také “pouze“ s hate speech na sociálních sítích. Na autora bylo s pomocí neziskové organizace In IUSTITIA podáno trestní oznámení, nicméně orgány Policie České republiky rozhodly, že Stupka není poškozený, toto rozhodnutí bylo následně potvrzeno Vrchním státním zastupitelstvím v Praze. V závěru byla také uvedena možnost, že autor komentáře nemusel být se Stupkovou sexuální orientací obeznámen, což působí až nevěřičně v kontextu s fotografiemi na Stupkově profilu nebo členstvím ve vládním Výboru pro práva LGBTQ+ lidí. (*Hate speech nepoškozuje?*, 2023).

Hate speech vůči LGBTQ+ lidem není výjimkou ani v politickém prostoru, v současnosti společností rezonují témata jako manželství pro všechny nebo možnosti adopce stejnopohlavními páry, a právě k těmto tématům se ostře a nemístně vyjadřují i někteří politici, jejichž slovo může mít vskutku velkou váhu ve společnosti. Zde jsou některé konkrétní výroky, kterých se čeští politici dopustili v kontextu LGBTQ+ komunity. Předseda poslaneckého klubu SPD (Svoboda a přímá demokracie) Radim Fiala na svém Facebook profilu v roce 2019 uvedl: „*Pražský primátor Zdeněk Hřib (Piráti), který dal záštitu homosexualistickému festivalu Prague Pride, de facto legitimizuje účast pedofilů na Prague Pride a via facti legitimizuje i pedofilii samotnou.*“ (cit. dle „Tomio Okamura“, 2019). Další z příkladů může být exministrně spravedlnosti a senátorka Daniela Kovářová, která v rozhovoru pro Parlamentní listy (2019) uvedla: „*Homosexualita je pochopitelně neštěstí a žádný rodič by si tuto orientaci pro své dítě nepřál.*“ (cit. dle *Lži, mlha a předsudky. Komentáři, přestaňte o LGBT+ psát jako nacisté. Rozumná debata vypadá jinak*, 2022.) Kovářová [DanielaKovarova] se vůči LGBTQ+ minoritě vymezuje častěji, například v roce 2022 na svém profilu na aplikaci Twitter (dnes “X”) uvedla: „*Milí LGBT, černoši, cikáni, invalidé, tlustí, tenci, leváci, ženy, holohlaví... nestěžujte si na ústrky a nepožadujte úlevy. Nám se totiž ty nespravedlnosti a diskriminace dějí taky.*“

Již zmiňovaná studie Být LGBTQ+ v Česku (Pitoňák & Macháčková, 2023) uvádí, že 71 % respondentů považuje v české společnosti „*urážlivé vyjádření o lesbách, gayích, bisexuálních či trans lidech ze strany politiků*“ za rozšířené. S porovnáním se studii z předchozích let je tento nárůst v řádech několika desítek procent. Dalšími z projevů jsou „*projevy nenávisi a averze vůči lesbám, gayům, bisexuálním či trans lidem na veřejnosti,*“ v tomto případě se

jednalo o 52 % respondentů, kteří uvedli, že tento typ projevu je v české společnosti rozšířený. V neposlední řadě studie zmiňuje „*útoky a obtěžování leseb, gayů, bisexuálních a/nebo trans lidí na veřejnosti.*“ Tento projev považovalo za rozšířený 33 % respondentů.

Tyto útoky lze nazvat jako hate crimes, v češtině se používá termín „útok z nenávisti“, které Mareš (2011, s. 4) obecně charakterizuje jako „*protiprávní činy proti lidem, majetku nebo organizaci na základě toho, že je těmto objektům delikttní činnosti přiřčena kolektivní identita a jsou kvůli této identitě nenávistně napadeni.*“ Mareš (cit. dle Hiller & Gambo, 2011) dále uvádí konkrétní činy, pomocí kterých může být hate crime uskutečněn, jedná se o „*fyzické útoky, poškození majetku, šikanu, obtěžování, verbální nadávky a útočné graffiti a dopisy.*“ Z výše uvedené definice tedy lze říct, že tento pojem se vztahuje na téměř všechny minority, které by se mohly stát terčem útoků z nenávisti, tedy i na LGBTQ+ menšinu. Za jeden z nejčerstvějších případů lze považovat již zmíněný útok na gay klub v Bratislavě, jehož pachatel byl synem bývalého politika extremistické pravicové politické strany a na svých sociálních sítích šířil homofobní i antisemitské názory. V návaznosti na tento útok z nenávisti vyzvala tehdejší prezidentka Zuzana Čaputová slovenské politické strany, aby přestaly šířit hate speech. (*Slovakia: Two dead after shooting outside LGBT bar*, 2022).

2.4 Homofobie a diskriminace homosexuálů

Pojem homofobie se skládá ze dvou slov – homo, které je vzato z pojmu homosexualita, a fobie, což je chorobný a iracionální strach z lidí, objektů či situací. Pojem homofobie vykládá Smetáčková & Braun (2009, s. 9) jako „*obavu z homosexuality a homosexuálních osob, která může vést k pocitům odporu, nepřátelství až nenávisti a může se stát základem pro odmítající, zesměšňující či ubližující chování vůči homosexuálním lidem nebo vůči lidem, u nichž je homosexualita předpokládána.*“ Homofobie jako taková je velký problém, zejména sociální, jelikož se podepisuje na pocitech a celkovém bytí nejen LGBTQ+ jedinců, ale celé společnosti.

Diskriminace homosexuálů a homofobie je stálým jevem ve společnosti, což způsobuje problém. Homosexuálně orientovaní jedinci se i dnes potýkají s šikanou nebo obtěžováním, často se jedná o slovní útoky v podobě urážek nebo nadávek, nicméně je nutné zmínit i fyzické ataky na příslušníky LGBTQ+ komunity. Dle průzkumů si více než polovina občanů Evropské unie myslí, že diskriminace na základě sexuální orientace je v jejich státě přítomným a častým fenoménem. Co je důležité zmínit, je fakt, že se nejedná jen a pouze o diskriminaci ze strany společnosti a jednotlivých občanů, protože na samotné diskriminaci se podílejí i veřejné orgány

a instituce nestanovující homosexuálům stejné a rovné podmínky, které byly nastoleny heterosexuálním jedincům. Toto nás znovu odkazuje na to, že společnost je heteronormativní. Jedním z příkladů takové diskriminace ze strany státu může být, že tamní orgány neumožňují stejnopohlavním párům stát se zákonnými manžely (manželkami), příkladem může být Česká republika, kdy bylo do nedávna možné pouze registrované partnerství. I přes to, že v roce 2024 byl přijat zákon, který nově umožňuje uzavírat mezi stejnopohlavními páry partnerství, a některá práva byla narovnána, i tak jim nebyla umožněna adopce dětí a stále může docházet k množství komplikací, nemluvě o pocitu nedůstojnosti, dalšího škatulkování a vyčleňování (*Partnerství pro stejnopohlavní páry přijato*, 2024). V některých zemích nelze mluvit ani o registrovaném partnerství, je tomu tak například na Slovensku, kde není zajištěno žádné partnerské právo stejnopohlavním párům. Nicméně jsou státy, které otevřeně podporují LGBTQ+ komunitu, a jsou tak diverzitivně více otevřené než státy již zmíněné. Příkladem může být například Nizozemsko nebo Rakousko, které pořádají pochody hrdosti již přes 15 let. Dalším projevem podpory může být uzákonění stejnopohlavních sňatků, tak je tomu například v již zmíněném Nizozemsku a Rakousku, dále ve Švédsku, Španělsku, Francii, Dánsku, Portugalsku nebo na Maltě. Z průzkumů také vyplývá, že mezi členskými státy Evropské unie panují rozdíly v tom, jak se společnost staví ke stejnopohlavním sňatkům. Většina obyvatel Švédska nebo Nizozemska je stejnopohlavním sňatkům otevřena, na druhou stranu v Rumunsku nebo na Kypru je situace zcela opačná. (FRA, 2009).

Dalším projevem homofobie a diskriminace jsou trestné činy, které jsou motivované nenávistí vůči sexuálním menšinám. Členské státy Evropské unie se liší v tom, jak jsou jejich zákony formulovány, zdali obsah znění zákona obsahuje ustanovení, podle kterého je „*podněcování k nenávisti, násilí nebo diskriminace na základě sexuální orientace (nenávistné výroky) trestným činem, a podle právních předpisů musí být homofobní úmysl v trestné činnosti posuzován jako přitěžující okolnost.*“ (FRA, 2009, s. 45) V České republice jsou práva a diskriminace sexuálních menšin chráněna antidiskriminačním zákonem. Podle §2 odst. 1 a 3 zákona č.198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon):

(1) „*Pro účely tohoto zákona se právem na rovné zacházení rozumí právo nebýt diskriminován z důvodů, které stanoví tento zákon nebo přímo použitelný předpis Evropské unie v oblasti volného pohybu pracovníků.*“

(3) „Přímou diskriminací se rozumí takové jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci, a to z důvodu rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru, a dále v právních vztazích, ve kterých se uplatní přímo použitelný předpis Evropské unie z oblasti volného pohybu pracovníků, i z důvodu státní příslušnosti.“

Z toho lze vyvodit, že orgány České republiky se staví proti diskriminaci na základě sexuální orientace, nicméně v žádném zákoně není možné nalézt zmínku o násilném trestném činu, který by se vztahoval proti sexuálním minoritám. V české legislativě sice existuje zákon o násilí proti skupině obyvatel či jednotlivcům, který se dotýká i minoritních skupin v naší společnosti, nicméně sexuální menšina je opomenuta. Podle §352 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb. O násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci:

(2) Kdo užije násilí proti skupině obyvatelů nebo jednotlivci nebo jim vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu pro jejich skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou skutečně nebo domněle bez vyznání, bude potrestán odnětím svobody šest měsíců až tři léta.“

Nicméně v Evropě se nacházejí země, kde je v trestním právu přímo zakotveno, že násilné činy na základě sexuální orientace jsou trestným činem, jako příklad lze uvést trestní zákony Belgie, Švédska, Portugalska nebo Nizozemska (FRA, 2009). Ve státech, které sexuální minority nechrání dostatečně, jsou daleko častější již zmíněné násilné trestné činy. Lze to přisoudit tomu, že minoritní skupiny nemají zastání státem, tudíž se stávají pro většinovou společnost neviditelní nebo terčem.

2.4.1 Sexualita a homofobie ve škole

Téma sexuality je ve školském prostředí nutností. Sexualita a její přítomnost se objevuje v různých oblastech školního prostředí – ve formálním a neformálním kurikulu. Co se týče formálního kurikula, téma sexuality je možné najít ve školních pomůckách, jako jsou učebnice, dále v probírané látce a v neposlední řadě také v rádech školy. Sexualita může být přítomna i v neformálním kurikulu, zde lze mluvit například o tom, jak se chovají sami vyučující, jaká je dynamika mezi studujícími nebo o tom, jak jsou uzpůsobeny školní prostory a samotná budova,

„přičemž toto všechno ústí v komplexnější fenomény, které je možné nazvat klima třídy a školy.“ (Sloboda, 2016, s. 86).

Homofobie je spojená s dalšími oblastmi, které jsou silně problematické a rizikové, jedná se o šikanu a extremismus. Právě již zmíněné homofobní projevy jsou často klíčovým východiskem k šikaně vůči neheterosexuálním jedincům ve školním prostředí. Důležité je zmínit, že s touto šikanou se potýkají i heterosexuální jedinci, kteří zkrátka nesplňují genderové stereotypy naší heteronormativní společnosti.

Výzkumy, které se zabývají homofobií ve školském prostředí, se začaly objevovat v 90. letech 20. století ve Spojených státech amerických, poté se začaly objevovat ve státech západní Evropy. Mluvě o České republice, toto téma je stále poměrně neprozkoumané. Za jeden z nejvýznamnějších přínosů ohledně této problematiky u nás se považuje publikace *Homofobie v žákovských kolektivech* od Smetáčkové & Brauna (2009). V této publikaci Smetáčková & Braun (2009, s. 23) uvádí několik druhů projevů homofobní šikany, lze sem zařadit například „vtipy, obrázky, komentáře o homosexualitě, bisexualitě a transsexualitě (dále jen neheterosexualita), které jsou zesměšňující, znevažující nebo urážlivé a které nejsou směřovány na konkrétní osoby, tj. jsou neadresné, a tím vytvářejí nepřátelskou atmosféru vůči neheterosexuálním lidem, verbální poznámky vůči konkrétním dívkám a chlapcům, které nemístně zdůrazňují jejich neheterosexualitu a jsou vůči nim zesměšňující či urážlivé.“ Smetáčková & Braun (2009) dále uvádějí další projevy, jako jsou prostředky neverbální komunikace, nejrůznější nevhodné a urážlivé korespondence ve formě vzkazů apod., ignorace jedinců z důvodu jejich menšinové sexuální orientace a v neposlední řadě fyzické ataky či nevhodné dotýkání apod. Sloboda (2016) dále říká, že je důležité se zastavit nad tím, že nemístné chování, konkrétně diskriminační a s homofobním kontextem, není problémem jen mezi studentstvem, ale také mezi vyučujícími a zaměstnanci školy, případně mezi těmito dvěma skupinami vzájemně.

Výzkum napříč Evropou (FRA, 2009) ukázal, že homofobie ve školách je velkým problémem v celé Evropě. Jedním z východisek oné studie je výzkum z roku 2006 provedený organizacemi ILGA-Europe a IGLYO, který uvádí, že 61 % dotazovaných z LGBTQ+ minority uvedlo, že se potýkalo s negativními zkušenostmi, které byly spojeny s jejich sexuální orientací, z čehož 53 % z nich bylo i šikanováno (FRA, 2009). Není proto divu, že lidé často svou sexuální orientaci ve škole skrývají, tuto informaci potvrzuje také výzkum ochránkyně veřejných práv (Šabatová, 2019). Z výzkumu se ukázalo, že pouze 22 % respondentů nikdy neskrývalo svou

sexuální orientaci, přičemž 34 % dotazovaných svou orientaci skrývají vždy nebo často. Mluvě o negativních komentářích mířených vůči sexuální orientaci lze říci, že jen 24 % dotazovaných se s nimi nikdy nesetkalo. (Šabatová, 2019).

„Česká retrospektivní studie ukázala, že s projevy homofobní šikany či obtěžování se na střední škole setkala více než třetina mladých gayů a lesbických žen.“ (MŠMT, 2009) Studie ukázala, že gay muži se s homofobní šikanou setkali téměř dvojnásobně více než lesbické ženy. Je také prokázáno, že homofobní šikana je častější a typičtější pro kolektivy chlapecké než dívčí. Pokud se v jakémkoliv kolektivu objeví šikana, je nutné ji začít pečlivě řešit. Zahraniční studie také ukázaly, že jedinci, kteří se stanou terčem šikany, mají „zvýšenou tendenci k výskytu studijních problémů, obtíží se sociální adaptací a psychickým problémům, přičemž tyto dopady mohou mít velmi zásadní a dlouhodobý vliv na život takto postižených osob.“ (MŠMT, 2009).

Mluvě o míře tolerance, je dokázáno, že homofobie a projevy s ní spojené jsou méně časté u osob ženského pohlaví a osob s vysokoškolským vzděláním. Dále se ukázalo, že tolerantnější je mladší generace, nicméně období dospívání se ukazuje jako problematické, jelikož si právě v tomto období si člověk začíná uvědomovat svou vlastní sexualitu a sexuální orientaci, a tyto pochybnosti mohou stimulovat projevy, které jsou spjaté s homofobií. (MŠMT, 2009).

3 Vyučující

Pojem „vyučující“ je pro tuto bakalářskou práci stěžejní. Tato kapitola se věnuje tomu, jakým způsobem se podepisuje jejich sexuální orientace na jejich profesní identitě. Definice toho, kdo je vyučující, je poměrně náročná, jelikož se jedná o opravdu rozsáhlou profesi. Pro tuto práci byla využita definice Juklové (2013, s. 7), podle které jsou vyučující *„hlavní aktéři vzdělávacího procesu, nositelé a zprostředkovatelé nejen systematicky upravených poznatků, ale také strážci pravidel, hodnot a společností preferovaných ideálů, jsou z tohoto pohledu strategicky důležitými profesionály, bez nichž je společenský vývoj nemyslitelný.“*

Z předchozí definice je jisté, že profesi vyučujících nemůže vykonávat každý, je proto důležité doplnit, že každý vyučující by měl disponovat určitými kompetencemi, které Vašutová (2004, s. 92) definuje jako *„otevřený a rozvoje schopný systém profesních kvalit, které pokrývají celý rozsah výkonu profese v komponentách znalostí, dovedností, zkušeností, postojů a osobních předpokladů, které jsou vzájemně provázané a chápány celostně. Kompetence jsou konstruktem, který charakterizuje efektivní jednání vyučujících v jednotlivých vrstvách jeho činnosti a v jednotlivých pedagogických rolích.“* Vašutová (2004) formulovala několik kompetencí, které jsou pro učitelskou profesi stěžejní. První z nich je kompetence oborová, ta říká, že vyučující mají mít dané znalosti, díky kterým jsou schopni vzdělávat studující a v rámci RVP jim dané znalosti předávat. Kompetencí didaktickou a psychodidaktickou míní způsoby, jak konkrétní učivo využívat, jaké metody používat apod. Kompetence pedagogická je v učitelství nepostradatelná, jelikož díky ní vyučující ovládá *„procesy a podmínky výchovy v rovině teoretické a praktické spojené s hlubokou znalostí jejich psychologických, sociálních a multikulturních aspektů.“* (Vašutová, 2004, s. 107) Další z kompetencí, které Vašutová (2004) uvádí je kompetence diagnostická a intervenční, díky které jsou vyučující schopni analyzovat sociální vztahy ve třídě na základě znalostí individuálních potřeb a předpokladů jednotlivých studujících. Kompetencí sociální, psychosociální a komunikativní je myšlena schopnost vyučujících vytvářet pozitivní klima v třídním kolektivu, dále je vyžadována schopnost socializace. Další kompetencí je manažerská a normativní kompetence, jelikož pro vykonávání tak náročné profese, kdy vyučující mají jistou zodpovědnost za své studující, musí mít určité znalosti o zákonech vztahujících se k vykonávání této činnosti. Onou kompetencí manažerskou se myslí schopnost organizovanosti. V neposlední řadě uvádí Vašutová (2004) kompetenci profesně a osobně kultivující, kdy by vyučující měli mít obecný přehled a rozhled, díky kterým působí na formování názorů a postojů svých studujících.

Spokojenost a nespokojenost v rámci učitelství je jedním z klíčových témat zkoumání, kdy hlavním důvodem pro tyto výzkumy a studie je zjistit, jak velký zájem je o vykonávání této profese, což je posléze využíváno ke zkvalitnění pracovních podmínek pro vyučující (Vašutová, 2004). Jeden z výzkumů, který byl v posledních letech proveden, je o učitelství vyhoření (Smetáčková et al., 2020). Dotazníkové šetření ukázalo, že dohromady 48 % respondentů se cítí být ohroženo syndromem vyhoření. Autoři se v této studii shodují, že riziko syndromu vyhoření je v učitelství přirozeným faktorem, který bychom měli brát v rámci vykonávání profese v potaz, nicméně zároveň bychom se jím neměli nechat zastrašit. Na onom syndromu vyhoření se podílí několik okolností, které jsou zároveň příčinami možné nespokojenosti v dané profesi. Autoři mezi ně řadí nedostatek finančních prostředků ve školství jako celku, dále nedostatečné společenské docenění a v neposlední řadě „*konflikty mezi vzdělávacími cíli, hodnotami a reálnými možnostmi.*“ (Smetáčková et al., 2020, s. 52). Mluvě o platových podmínkách, je třeba dodat, že i přes navýšení platů, je učitelství ve srovnání s ostatními vysokoškolsky kvalifikovanými pracovníky ve veřejném sektoru značně podhodnoceno. V návaznosti na tuto skutečnost nacházejí kvalifikovaní vyučující často nacházejí lepší uplatnění v jiných oborech, než je právě jejich vystudovaný. (Lounek et al., 2023).

3.1 Gay vyučující

Tato kapitola se zaměřuje na profesi vyučujícího více podrobněji, jelikož tato část se specificky věnuje gay vyučujícím. Být gay vyučujícím není jednoduché, stejně tak není jednoduché být součástí i jiných minorit. Podle Lee(ové) (2020) je jednou z největších obav gay vyučujících heteronormativní školní prostředí a komunita, která by jejich identitu spojovala s hypersexualitou, v nejzávažnějších případech až s pedofilií. Na gay vyučující je tak kladen velký nátlak, což může mít za následek to, že mnoho LGBT vyučujících často uvádějí, že je pro ně velmi náročné rozdělit jejich profesní a osobní identitu, přičemž ona profesní identita by měla zapadat do heteronormativního prostředí školní půdy, což je poté jeden z důvodů, proč se někteří gay vyučující snaží skrývat svou sexuální orientaci a identitu (cit. dle Ferfolja, 2007). I přes problémy, kterým gay vyučující musí v heteronormativním a cisnormativním prostředí školy čelit, výzkumy ukazují, že právě tyto problémy mohou vést k získání dovedností, kterými heterosexuální vyučující disponovat nebudou.

Lee(ová) (2020) uvádí 5 klíčových schopností a dovedností, kterými mohou gay vyučující disponovat, a tak v pedagogickém sboru vyčnívat. Předtím, než bude jednotlivým schopnostem

věnován prostor, je třeba říci, že ne každý gay vyučující těmito schopnostmi disponuje. Lee(ová) (2020) zdůrazňuje, že ve svém článku odmítá esencialistické vymezení genderu a sexuality, jelikož uznává, že právě taková vymezení upevňují heteronormativitu.

Jako první uvádí schopnost dobře přečíst člověka, jelikož LGBT lidé jsou schopni vyvinout dobré instinkty týkající se záměru druhých lidí. Tvrdí, že tato schopnost je nezbytná pro LGBT osoby k úspěšnému vyjednávání v heteronormativních prostředích. Pro LGBT vyučující je čtení lidí také důležité v tom, že na jeho základě mohou vyzorovat, zda je pro ně v konkrétním prostředí vhodné uskutečnit coming out, nebo svou orientaci dále skrývat.

Druhou schopností a zároveň i dovedností je určitý soucit a s tím související závazek k inkluzi minorit, protože je více než pravděpodobné, že oni sami si prošli nějakou situací, kdy byli vyřazeni z kolektivu nebo na ně bylo pohlíženo většinovou společností skrz prsty. Proto LGBT vyučující disponují velkou empatií, a je tak pravděpodobnější, že budou používat inkluzivní metody v jejich třídách, případně i v pedagogickém sboru. Lee(ová) (2020) tvrdí (cit. dle Brooks & Edwards, 2009), že LGBT lidé mají na svých pracovních pozicích tři hlavní potřeby, kterými jsou inkluze, bezpečnost a rovnost. Je pravděpodobné, že LGBT vyučující mají zvýšené povědomí o těch, kteří se ocitají na okraji školní komunity a mají tendence hledat způsoby, kterými by si zajistili stát se součástí dané komunity.

Třetí z těchto dovedností je dobré navazování kontaktů, jelikož na heteronormativních a cisnormativních školních pracovištích, která stále ve školních systémech převládají, si LGBT vyučující musí vybudovat schopnost, jak navázat kontakt s ostatními, se kterými toho nemají přirozeně moc společného. Lee(ová) (2020) uvádí (cit. dle Fingerhut, 2011), že budování a následné rozvíjení vztahů mezi LGBT a heterosexuálními vyučujícími je klíčem k nabourání heteronormativního prostředí. LGBT vyučující jsou tak zkušení v hledání společných témat s různorodou škálou kolegů, což je poté nápomocné v budování dalších vztahů.

Další ze schopností, kterou LGBT vyučující disponují, je zvládnání nejistot a učení se efektivně fungovat, když je mnoho věcí nejasných. Gay vyučující často nevědí jistě, kdo o jejich sexuální identitě ví. Prostor pro deklarativní prohlášení většinou není možné a Lee(ová) (2020) také tvrdí, že častým jevem ve školním prostředí je také fáma, se kterou musí LGBT vyučující dále pracovat. Uvádí také, že v rurálních oblastech a komunitách může častěji docházet k zamlžování osobního života více než v kosmopolitních a městských společnostech. LGBT

vyučující si také nemůžou být jistí, jaké názory a hodnoty jejich kolegové a celkově škola zastává, proto je zvládání a pracování s určitou nejistotou klíčové.

V neposlední řadě Lee(ová) (2020) uvádí jistou odvahu a riskování, když se LGBT vyučující ucházejí o novou pozici, musí bojovat s tím, jestli jim jejich nové pracoviště poskytne prostor, ve kterém by mohli být autentičtí, což je poté skutečným projevem odvahy a zároveň rizikem, které může ohrozit jejich budoucí kariéru.

3.1.1 Působení menšinového stresu

Se stresem se někdy potkal každý, na jeho počátku stojí nějaký stresor. Jedním z možných typů stresu je stres menšinový, kterému se věnuje tato kapitola. Pro pochopení toho, co menšinový stres znamená, nejprve je třeba definovat stres obecně. Americká psychologická asociace (*APA Dictionary of Psychology*, b.r.) definuje stres jako „*psychologickou nebo fyziologickou reakci na vnitřní nebo vnější stresory. Stres zahrnuje změny ovlivňující téměř každý systém těla což má vliv na to, jak se lidé cítí a jak se chovají.*“ Studie z roku 2022 (Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové, Czech Republic et al., 2022, s. 7) přišla s nejtýpějšími stresory ve školství jako celku, jsou jimi „*problematické vztahy s rodiči, nevhodné chování žáků, nefunkční koncepce, nemotivovanost žáků, zahlcení administrativou, nedocenenost školství, špatná rodičovská výchova, nezvládnutá inkluze a nekolegiální klima.*“

Pro naši práci je však stěžejní tematika menšinového stresu, který je spojen s dodatečnými stresory, jenž jsou úzce spjaty s určitým stigmatem způsobujícím lidem ve společnosti nižší postavení a hodnotu, tyto stigmatizované osoby jsou poté ve společnosti minoritami (*Menšinový stres a duševní zdraví ne-heterosexuálních lidí*, b.r.). K definici menšinového stresu nám poslouží definice Meyera (cit. dle *Menšinový stres a duševní zdraví ne-heterosexuálních lidí*, b.r.), který ho definuje jako „*nadbytečný stres, kterému jsou jednotlivci ze stigmatizovaných skupin vystaveni jako důsledku jejich, často menšinové, pozice.*“ Stresory, které onen menšinový stres způsobují, můžeme nazvat menšinovými, tyto stresory pak typicky dělíme na distální neboli objektivní, a proximální, kterým se také říká subjektivní. (Pitoňák, 2022).

Distální menšinové stresory jsou spjaty s vnějšími podmínkami, lze mezi ně zařadit stigmatizující normy nebo nedostatečně zastoupenou reprezentaci ve veřejném prostoru, dále také zákony, které mohou být v mnoha případech nerovné, a kvůli našemu menšinovému statusu nám jsou znemožněny činnosti, které většinová společnost může vykonávat (Pitoňák,

2022). Dalším typickým distálním stresorem je diskriminace, zkrátka formy chování, které jsou motivovány sexuální orientací osoby, vůči které je mířena, a zasahuje tak do důstojnosti člověka a vytváří ponižující a urážlivé prostředí (Menšinový stres a duševní zdraví ne-heterosexuálních lidí, n.d.).

Druhým typem menšinových stresorů jsou stresory proximální, které jsou velmi individuální, tím se odlišují od stresorů distálních. U těchto vnitřních (proximálních) stresorů se předpokládá, že vycházejí z již zmíněných stresorů distálních. Pokud se člověk ve svém životě setkal s nějakou formou diskriminace nebo jsou stigmatizováni, ukázalo se, že tyto osoby jsou náchylnější k pocitům obav z nepřijetí kvůli své sexuální orientaci. V tomto případě mohou pocity obav způsobovat problémy jako přímý důsledek oné diskriminace, je však důležité uvést, že ty stejné pocity mohou vycházet i z internalizované homonegativity, kterou Pitoňák (2022, s. 102) definuje jako „*zvnitřnění heteronormativních sociálních postojů a jejich vztahování na sebe a je důsledkem heteronormativního nastavení naší kultury a společnosti.*“ (cit. dle Meyer, 2003) Z této definice tedy lze říct, že i přes situaci, kdy se okolí chová neutrálně nebo neodmítavě, si člověk, který se potýká s menšinovým stresem, si chování a reakce svého okolí může interpretovat negativně proto, jelikož k onomu okolí přistupuje s očekáváním, které je způsobeno zmíněným heteronormativním nastavením společnosti.

Mezi další vnitřní stresory lze zařadit přehnanou ostražitost, která je úzce spjata se zatajováním své sexuální orientace. Mezi další stresory, které se následně ukázaly jako rizikové faktory pro vznik duševních chorob lze zařadit „*strach z odhalení, psychologickou tíseň, pocit studu, provinilost, úzkost nebo sociální izolovanost.*“ (Menšinový stres a duševní zdraví ne-heterosexuálních lidí, n.d.).

3.1.2 Homofobie mířená proti gay vyučujícím

Vyučující, kteří se řadí k LGBTQ+ menšině, se mohou často cítit na školní půdě ohroženě, což následně může narušit jejich wellbeing ve školním prostředí. Právě ono ohrožení na školní půdě může v LGBTQ+ vyučujících vzbuzovat pocity jako jsou nejistota, nedostatek sebevědomí, v neposlední řadě také pocity úzkosti a strachu. Výzkum ve Španělsku z roku 2021 ukázal, že se gay vyučující stále bojí reakcí jak studujících, tak jejich rodičů. Jednou z možných reakcí zmiňovaných mohou být urážky, které by mohly v krajních případech vyústit až v různé formy útoku. Respondenti z tohoto výzkumu se shodli na tom, že je mlčení, případně zatloukání a jistá

neviditelnost pro ostatní pudem k šíření homofobie, tudíž otevřenost gay vyučujících je podle výzkumu klíčem k potenciálnímu poklesu homofobie. (Guijarro-Ojeda et al., 2021).

Další studie Antonelli a Sembiente (2022) (cit. dle McCarthy, 2003) ukazuje, že LGBTQ+ vyučující čelili neustálým, jak implicitním, tak explicitním nátlakům, aby se přizpůsobili heteronormativním společenským pravidlům, která jsou pro školní prostředí typická. Tyto nátlaky a sociální normy poté negativně ovlivnily vnímání LGBTQ+ vyučujících a zároveň posílily heteronormativní pravidla. Ve studii jsou zmíněny případy, kdy vedení školy neprodloužilo LGBTQ+ vyučujícímu pracovní smlouvu na základě toho, že vedení nesouhlasilo s tím, jaký životní styl vede. V dalším případě je popisována situace, kdy byl LGBTQ+ vyučující na chodbě školy okřikován studujícími nemístnými homofobními nadávkami, celý tento incident pak eskaloval až do poničení auta onoho vyučujícího (Antonelli a Sembiente, 2022). I přes to, že studie o menšinovém stresu nehovoří, lze z ní vyvodit možnost, že je dost možné, že spousta LGBTQ+ vyučujících se s ním potýká, což lze vyvodit z informací o nátlaku na přizpůsobení se heteronormativnímu prostředí apod. Všechny situace popsané výše mohou vést k menšinovému stresu, kterému se věnuje předchozí kapitola.

Tím, že se společnost vyvíjí, lze říci, že tematika LGBTQ+ je v mediálním prostoru více ukazována, což může mít jak pozitivní, tak negativní dopad. Wright(ová) & Smith(ová) (2015) ve své studii srovnávají data z let 2007 a 2011, která jsou spojena s homofobií mířenou vůči LGBTQ+ vyučujícím. I přes to, že studie porovnává výzkumy, které jsou poměrně staré, tak se v nich vyskytnul zajímavý fenomén. Srovnání dvou výzkumů ukázalo nárůst v počtu setkáním se s homofobními komentáři. V roce 2007 se s homofobními komentáři setkala 86 % dotazovaných vyučujících, zatímco v roce 2011 tomu bylo již 90 %. Narostl také počet homofobních komentářů vůči LGBTQ+ vyučujícím ze strany jejich studujících, v roce 2007 se s takovými komentáři setkala 97 %, v roce 2011 tomu bylo už 99 %. Co se dá považovat za uspokojivé je srovnání homofobních komentářů ze strany kolegů vůči LGBTQ+ vyučujícím, jelikož v tomto případě ona procenta klesají, v roce 2007 se s těmito komentáři setkala 90 % vyučujících, o čtyři roky později se s nimi setkala 58 %. Zajímavé také je, že během čtyř let se v několika případech změnila politika školy, která má velký vliv na její celkové fungování. V roce 2011 celkem 88 % respondentů uvedlo, že jejich škola má ve svých řádech zakotvena pravidla, která odsuzují homofobii a narážky, případně nadávky, s ní spojené. O čtyři roky dříve tomu bylo pouze 52 %. (Wright & Smith, 2015).

Lze tedy s jistotou říct, že homofobie mířená vůči gay vyučujícím je reálným problémem, soudě tak můžeme z nejrůznějších kvalitativních výzkumů nebo studií, jak bylo představeno výše, nutno však dodat, že výzkumy byly provedeny v cizích zemích, jako je Španělsko nebo Velká Británie. V České republice je toto téma stále málo prozkoumané. Nicméně jako ukázka nám může posloužit studie z roku 2021 *LGBT+ lidé zaměstnaní ve veřejném sektoru*, která byla vytvořena pro Prague Pride (Pitoňák, 2021). Studie ukázala, že otevřenost ohledně své sexuální orientace není ve školství velká. V porovnání s ostatními pozicemi ve veřejném sektoru na tom byli s otevřeností hůře jen pracovníci v justici. Jedna z výzkumných otázek se týkala otevřenosti vůči svým kolegům. Na tuto otázku odpovědělo 52 % respondentů pracujících ve školství, že otevření nebyli nikdy nebo pouze zřídka. Nejlépe na tom jsou pracující v oblasti kultury, kde na stejnou otázku odpovědělo „zřídka nebo nikdy“ jen 29 % dotazovaných z oblasti kultury. Další z otázek, která je klíčová i pro tuto práci, byla, jak často jsou pracovníci veřejného sektoru vystavováni negativním komentářům a negativnímu jednání, které souvisí s jejich sexuální orientací. LGBTQ+ lidé pracující ve školství jsou na tom v porovnání s ostatními sférami poměrně dobře, jelikož pouze 11 % dotazovaných ze školství odpovědělo, že se s tímto jednáním a poznámkami potýkají často, případně vždy. V dalších otázkách, kterými se studie zabývala, bylo 16 % dotazovaných ve školství často nebo vždy svědkem negativního jednání vůči LGBTQ+ lidem. Dále lze uvést, že 12 % LGBTQ+ lidí ve školství se setkalo s nějakou formou diskriminace kvůli své sexuální orientaci. (Pitoňák, 2021).

3.1.3 Nepřijetí sexuální orientace na školské půdě

V předchozí kapitole bylo ukázáno, že gay vyučující mohou ve školním prostředí čelit homofobi. V návaznosti na tento fakt je jisté, že v některých případech jejich identita (v našem případě sexuální orientace) nemusí být v tomto prostředí vždy přijímána. Existuje několik strategií, kterými lze na toto nepřijímání reagovat.

První z nich je možnost, kdy svou identitu bude gay vyučující prezentovat, to může vést následně k vyššímu sebevědomí vyučujícího a také k autenticitě, což může pozitivně ovlivnit pracovní výkon a psychickou pohodu vyučujícího. V opačném případě ale ona otevřenost nese i určitá rizika. Toto rozhodnutí totiž může vyvolat konflikty ať už mezi kolegy nebo i s vedením, zejména pak v prostředích, která nejsou inkluzivní. Konflikty mohou v nejhorších případech vyescalovat k diskriminaci, případně šikaně, což následně velmi negativně ovlivňuje psychiku jedince a v neposlední řadě i pracovní výkon. Vyučující, kteří se cítí autenticky, jsou více

angažovaní, kreativní a efektivní (Ragins, 2008). Mohou také sloužit jako vzor pro LGBTQ+ studující, kteří se potýkají se stejnou formou diskriminace. (Lineback et al., 2016).

Další strategií může být opak strategie první, tedy skrývání identity. To může jedince chránit před zmíněnou diskriminací a potenciálními konflikty, což bývá zvláště důležité v nepřátelských kolektivech. Rizikem však může být, že dlouhodobé skrývání identity povede k vnitřním konfliktům, které následně mohou vést ke stresu, nižšímu pracovnímu výkonu, emocionálnímu vyčerpání a v neposlední řadě až k úzkostem či depresi. (Ragins, 2018).

Existuje také strategie, která spočívá v otevírání se jen vybraným kolegům, ke kterým cítí vyučující důvěru. Tito kolegové pak můžou oněm vyučujícím poskytnout podporu a zároveň tak snížit riziko možné diskriminace. I přes to, že tato strategie může snížit některé stresory, může stále vést k pocitu izolace a obavám z náhodného odhalení. (Ragins, 2018).

Stojí také za zvážení fakt ohledně sdílení svých soukromých informací vyučujících, jako rodinný stav nebo nemoci. Rozhodnutí, zdali tyto informace sdílet, záleží na mnoha faktorech, včetně pracovního prostředí nebo osobních preferencí. Oné prezentování má samozřejmě své výhody a nevýhody. Jak bylo již řečeno dříve, prezentování i v tomto případě může vést k autenticitě a větší míře sebevědomí, vyučující může také touto otevřeností rozšiřovat povědomí mezi kolegy a studujícími, což může vést k větší inkluzi a zároveň i respektu. Nevýhodou je samozřejmě možnost diskriminace a také šikany, odhalením může dojít také ke stigmatizaci, což může následně negativně ovlivnit pracovní klima.

3.2 Význam kolegiálních vztahů

Kolegiální vztahy na pracovišti mohou být jedním ze základních zdrojů, jak může vyučující dosáhnout pracovní pohody a spokojenosti, samozřejmě v případě, že jsou kolegiální vztahy na dobré úrovni. Studie říká, že nejvíce spokojeni jsou ti vyučující, kteří mají s vybranými kolegy vztahy přátelské a zároveň jejich celkové vztahy v pedagogickém sboru považují za pozitivní. Pozitivní prostředí také vnímají tací vyučující, kteří sice přátelské vztahy nemají, ale od kolegů cítí podporu a efektivně se jim spolupracuje. Studie také ukázala, že pracovní vztahy jsou pro pracovní spokojenost důležitější než vztahy osobní, které jsou příjemnou nadstavbou a přinášejí sociální oporu, nicméně pro zvládnání pracovní zátěže jako celku nejsou oporou dostatečnou. (Smetáčková et al., 2020).

Studie rovněž ukázala, že právě kolegiální vztahy jsou jeden z nejdůležitějších faktorů pro profesní spokojenost nebo naopak nespokojenost. Zjistilo se, že 94 % dotazovaných se mezi kolegy cítí dobře, ve srovnání s tím 11 % respondentů si myslí, že si jich kolegové a vedení neváží. Během rozhovorů s vyučujícími se ukázalo, že sociální rozměr je pro ně velmi důležitým faktorem. V předchozích kapitolách byly nastíněny zdroje profesní nespokojenosti, tato studie ukázala, že právě dobré kolegiální vztahy mohou onu nespokojenost vyvažovat. Naopak pro ty, kteří mají kolegiální vztahy na špatné úrovni, jsou právě ony vztahy jedním z největších stresorů. (Smetáčková et al., 2020).

Mluvě o kolegiálních vztazích, je důležité zmínit pozici vedení školy, které má zásadní vliv na vztahy mezi lidmi a školní kulturou. Vyučující oceňovali, když má rozumné a srozumitelné požadavky a spravedlnost. Dále oceňují, když se dočkají zastání ze strany vedení školy. Další, co považují za klíčové, je možnost vyjádřit svůj názor. Důležitou roli hraje také vize školy, kterou když konkrétní škola disponuje a současně ji i naplňuje, vyučující se cítí spokojenější a prokazují větší respekt vůči vedení.

4 Prostředí školy

Škola jako instituce je velmi komplikovaný sociální systém, který je v čase proměnný (Horváthová, 2005). Školu lze chápat jako zprostředkovatele vzdělávání, který následně poskytuje stupeň vzdělání, výjimkou jsou školy mateřské, základní umělecké a jazykové. Školská zařízení jsou kromě toho, že poskytují vzdělávání, důležitým nástrojem k případnému zajištění ústavní a ochranné výchovy a dále také preventivní ochrany. V naší legislativě se této tematice věnuje školský zákon, který se vztahuje na mateřské, základní, střední školy, dále také konzervatoře, vyšší odborné školy, již zmíněné základní umělecké školy a také na jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky (*Organizace a struktura vzdělávacího systému*, b.r.). Podle §1 zákona č. 561/2004 Sb. O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon):

„Tento zákon upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a některé jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních, stanoví podmínky, za nichž se vzdělávání a výchova (dále jen “vzdělávání”) uskutečňuje, vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání a stanoví působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství.“

Ve školském zákonu není zmínka o vysokých školách, jelikož jim se věnuje zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). Tento zákon se zabývá vysokoškolskými studijními programy, nicméně je v něm obsažena i tematika celoživotního vzdělávání. (*Organizace a struktura vzdělávacího systému*, b.r.)

Je nutné říci, že školská zařízení „vždy představovala a stále představují jeden z pilířů společnosti, což ovšem neznamená, že by úsilí o její proměnu nebylo aktuální.“ (Maňák, 2014, s. 804) Současné trendy usilují o modernizaci a demokratizaci školství, jelikož školství je neustálým terčem kritiky, především pak ze stran rodičů studentstva. Jedním ze základních faktorů, které mají vliv na utváření nových generací, je právě škola, která je svým způsobem odrazem a zároveň reprezentantem státní politiky. Rozhodující a důležité je proto klima školy, které má velký vliv na následný rozvoj osobnosti studujících. (Maňák, 2014).

4.1 Klima školy

Klima je důležitým faktorem, na jehož základě by se všichni účastníci vzdělávacího procesu měli cítit komfortně, pokud je tedy klima pozitivní. Obdržálek & Horváthová (2004) klima definují jako (cit. dle Horváthová, 2005, s. 37) „sociálně-psychologickou proměnu, kterou

představují dlouhodobější sociální vztahy spojené s city, prožíváním a mezilidskými vztahy.“ Pojem klima se často zaměňuje s pojmem atmosféra, však ona atmosféra je jevem krátkodobým oproti klimatu, které má dlouhodobější a stálější trvání. Lze říci, že klima se nachází de facto všude kolem nás, ať už ve smyslu slova geografickém nebo sociálním, nás však zajímá právě vnímání sociální. (Grecmanová, 2003).

Pro tuto bakalářskou práci je stěžejním pojmem školní klima, které Grecmanová (2003, s. 3) definuje jako *„specifický projev školního života, který obsahuje celkovou kvalitu prostředí uvnitř školy s ekologickými (materiálními), společenskými, sociálními a kulturními dimenzemi.*“ Ke správnému pochopení tohoto pojmu je třeba analyzovat vztah mezi prostředím školy a právě zmíněným klimatem, jelikož není možné, aby ve škole, kde je nepřátelské a nepodporující prostředí, převažovalo pozitivní klima, kde se budou rozvíjet pocity bezpečí nebo tolerance. Grecmanová (2004) uvádí celkem čtyři dimenze, které řadí ke školnímu prostředí. První z nich je dimenze ekologická, do které je řazena architektura školy, jaké má škola vybavení apod. Druhou se míní dimenze společenská, kam patří všichni lidé, kteří mají s konkrétní školou co dočinění, myslí se tím jak jednotlivci, tak skupiny. Další z nich je dimenze sociální, kterou lze popsat jako způsob a styl komunikace mezi konkrétními jednotlivci a skupinami. V neposlední řadě se jedná o dimenzi kulturní, kterou se míní způsob, jakým se škola vydává směrem, jaké hodnoty a tradice dodržuje, případně jaké jsou její vize.

Každé prostředí školy je specifické a v něčem rozdílné, je důležité také dodat, že každý jednatel může vnímat prostředí odlišně, myšleno v tom smyslu, že to, co pro jednoho může znamenat zábavu či nadšení, pro druhého může znamenat vyjádření disrespektu a nekázně. Právě toto rozdílné vnímání lze považovat za důvod, proč by při zkoumání školního klimatu měly být brány v potaz názory různých skupin, případně jednotlivců. Na tvoření školního klimatu se podílejí všechny skupiny, které mají s konkrétní školou co dočinění, tedy studující, vyučující, rodiče studujících, vedení školy a další. Školní klima představuje klima celé školy a součástí tohoto klimatu jsou dále například klimata pedagogického sboru, vyučovací klimata, třídní klimata apod. (Grecmanová, 2004).

Jak již bylo zmíněno, každá škola je jiná, nicméně ze studií lze vyzdvihnout některé rysy, které jsou pro školy s pozitivním klimatem společné. Thap, Cohen & Guffey et al. (2013) uvádí několik oblastí, které jsou pro tvoření pozitivního klimatu nejdůležitější, jsou jimi (cit. dle Blašíkové, 2018, s. 32) *„fyzická bezpečnost, ale také sociálně-emoční bezpečnost, respekt k rozmanitosti, angažovanost, sociální podpora, sociální, emoční, etické a jiné učení nebo*

proces zlepšování vlastní práce.“ Grecmanová (2004) pak popisuje pozitivní klima školy jako takové, kde se působí empatickým a demokratickým ředitelem, který je tolerantní a respektující. V takovém prostředí také vzrůstá sebevědomí studujících, mají větší motivaci k učení. Typická je také kooperace mezi všemi zúčastněnými vzdělávacího procesu. Vyučující nejsou tak direktivní, jako by tomu mohlo být v případě, kdy je klima školy spíše negativní. Studující se dočkávají větší empatie a pochopení ze stran vyučujících, dostávají také více pochval. Taková škola je více progresivní, hledá nové, fungující a prosperující metody a formy, které by mohly být efektivně zavedeny do výuky, do níž jsou studující v těchto případech daleko více angažováni.

4.1.1 Respekt vůči LGBTQ+ osobám na půdě školy

V předchozí kapitole bylo představeno pozitivní školní klima, se kterým úzce souvisí respekt vůči nejen minoritám, ale celkově vůči všem účastníkům vzdělávání. Vyučující by měli být ti, kteří vytvářejí respektující prostředí a klima ve škole LaRusso et. al (2007) přišli se studii, ve které zjistili, že vzájemný respekt je jeden z klíčových faktorů pro zdravý vývoj dospívajících. Pokud vyučující studentstvo podporují, poskytují mu potřebnou pomoc a dokážou brát názory studujících v potaz, přispívají tak k budování onoho respektu (cit. dle Mazúchová, 2023). Podle Nováčkové (2018) má respekt brát ohled na „*individualitu druhého člověka, na jeho odlišnosti, na jeho potřeby a na jeho důstojnost.*“

Mluvě o LGBTQ+ komunitě je třeba, aby byl kladen důraz na inkluzivní postupy, které jsou poté zásadní pro podporu začlenění, respektu a důstojnosti. Všichni LGBTQ+ účastníci vzdělávacího procesu by se při navštěvování školy neměli žádným způsobem setkat s diskriminací či jakoukoliv formou verbálního nebo fyzického obtěžování. Šikana na základě sexuální orientace je, bohužel, typickým jevem a může se týkat i těch, kteří neodpovídají genderovým stereotypům společnosti. Je proto třeba nastavit, že pro diskriminace na základě sexuální orientace není ve škole prostor, koneckonců ona rozmanitost je to, co naše školní komunity může oživovat. (Department for Education, Children and Young People, 2016).

V ideálním případě by měla škola disponovat vlastní antidiskriminační politikou, která může vycházet z antidiskriminačního zákona. Všichni by měli zacházet se všemi LGBTQ+ lidmi na škole spravedlivě, zároveň s úctou a vážit si jejich podnětů. K vzájemnému respektu může také docházet vytvářením sítí mezi LGBTQ+ zaměstnanci školy. Ve školních zprávách a zpravodajích by měly být zveřejňovány informace o toleranci, zároveň by měl být

zpochybněn homofobní jazyk a kdykoliv je použit, měl by být onen člověk poučen. K respektu se také může přispět zakomponováním LGBTQ+ témat napříč učebními osnovami, například prostřednictvím různých zdrojů či ukázek. Je třeba nepřistupovat ke všem jako k heterosexuálům, je třeba mít na paměti, že jak ve třídě, tak v pedagogickém sboru mohou být LGBTQ+ lidé, k onomu respektu lze například přispět tím, že se bude používat inkluzivní jazyk. Důležitá je také prevence, myslíme tím, že je důležité připomínat, že diskriminace není správná a v rámci oné komunikace je vhodné být citliví a empatičtí. (Department for Education, Children and Young People, 2016).

Respektováni by měli být na půdě školy všichni, nicméně i respekt má své hranice. Některé názory by zkrátka neměly být respektovány. Ono respektování názoru a práv ostatních by nemělo překračovat hranici, kde by se ohrožovala bezpečnost a pohoda ostatních. Je nutno také říci, že názory a chování, které propagují násilí, nenávist, diskriminaci nebo porušují zákon, by neměly být tolerovány a respektovány. Svoboda projevu by tak měla být vyvažována s odpovědností s ohledem na důsledky pro ostatní členy školní komunity. Škola by měla stanovit pravidla a hranice, které by měly zajistit, že všechny názory a chování budou v souladu s hodnotami bezpečnosti, inkluze a důstojnosti.

EMPIRICKÁ ČÁST

5 Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Cílem kvalitativního výzkumu je zjistit, zpracovat a následně popsat, jakým způsobem působí sexuální orientace gay vyučujících na jejich profesní spokojenost. Výzkum se týká gay vyučujících, kteří se v současnosti pohybují ve školství, konkrétně na druhém stupni základních škol nebo na středních školách. Cílem je tak přiblížit, jak se gay vyučující v českém školství cítí a zdali je česká škola pozitivním klimatem pro gay vyučující.

Empirická část a výzkum se zabývá touto hlavní výzkumnou otázkou: **Jaké jsou zkušenosti a vnímání gay vyučujících na druhém stupni základních škol a na středních školách s ohledem na jejich sexuální orientaci ze strany studujících a pedagogického sboru?**

V návaznosti na hlavní výzkumnou otázku byly stanoveny čtyři další výzkumné podotázky:

- **Jak gay vyučující popisují svůj coming out na půdě školy?**
- **Jak gay vyučující vnímají přístup ze strany studujících a pedagogického sboru k jiné než heterosexuální orientaci vyučujícího?**
- **Jak gay vyučující vnímají možnost, že jejich sexualita ovlivňuje jejich výuku?**
- **Jak vnímají klima českého školství z pohledu gay vyučujícího?**

6 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek se skládá ze 7 gay vyučujících, kteří vyučí buď na druhém stupni základních škol nebo na střední škole v České republice. Typ školy byl specifikován kvůli tomu, že na prvním stupni základních škol nemají studující o tématu sexuální orientace velké povědomí, tudíž by respondenti nebyli schopni na některé z mých otázek odpovědět. Další specifikací výzkumného vzorku byl věkový limit. Všichni respondenti se pohybují ve školství a dosahují maximálního věku 50 let. Výzkumný vzorek byl co nejvíce zúžen, aby byly výsledky výzkumu co nejpřesnější. Jelikož sexuální orientace je citlivé téma, bylo náročné sehnat jednotlivé respondenty, kteří by byli ochotni poskytnout rozhovor na tak osobní téma. I přes to se výzkumu zúčastnilo 7 respondentů z různých krajů České republiky.

S jedním z respondentů jsem se znal osobně, tudíž během rozhovoru panovala důvěra a přátelská atmosféra, což také svědčí o délce rozhovoru a jeho otevřenosti k tématu. Na zbylých pět respondentů jsem získal kontakt prostřednictvím mých přátel a známých (metoda sněhové koule). Při představování respondentů a následném přepisu rozhovorů je zachována anonymita, tudíž jména respondentů budou nahrazena jinými, smyšlenými jmény. Veškeré informace byly získány v průběhu rozhovoru, případně jsem se zpětně doptal pomocí emailu nebo sociálních sítí, na kterých jsme byli s některými respondenty v kontaktu.

Respondent č. 1 – David (věková kategorie 40-45 let)

David vystudoval přírodovědeckou fakultu a učí na gymnáziu ve stotisícovém krajském městě na Moravě již od roku 2002, což znamená 21 let. Během toho, co si dělal doktorát, tak dostal nabídku z jiného, konkurenčního gymnázia v témž městě, kde působil po dobu 1 roku. Prvních pět let své učitelské praxe vyučoval pouze chemii, poté začal vyučovat také biologii. Škola, na které David momentálně učí je jedna z největších na Moravě, tudíž se dostává do styku s velkým množstvím studujících, kteří se pohybují mezi 11-19 lety. David nemá partnera a žije sám.

Respondent č. 2 – Daniel (věková kategorie 25-30 let)

Daniel studoval na pedagogické fakultě. V minulosti vyučoval na gymnáziu ve stotisícovém krajském městě na Moravě, nicméně v současnosti učí ve stotisícovém krajském městě v Čechách. Pracuje na menší soukromé škole, jedná se o základní školu a gymnázium. Daniel vyučuje dějepis a zeměpis na druhém stupni základní školy a na gymnáziu. Daniel se ve školství

nepohybuje tak dlouho jako David. Ve školství tráví posledních 6 let svého pracovního života. Daniel žije ve společné domácnosti s přítelem.

Respondent č. 3 – Vojtěch (věková kategorie 40-45 let)

Již během studia přírodovědecké fakulty se Vojtěch pohyboval ve školství. Své pedagogické praxi se věnuje od roku 2001. Ve školství se pohybuje podobně dlouho jako respondent David, Vojtěch v současnosti působí na velkém gymnáziu v statisícovém krajském městě v Čechách. Vyučuje předměty biologie a chemie. Vojtěch bydlí ve společné domácnosti s partnerem.

Respondent č. 4 – Max (věková kategorie 30-35 let)

Max vystudoval přírodovědeckou fakultu. Pracuje na druhém stupni základní školy v statisícovém krajském městě v Čechách. V nedávné době si dodělal doktorát, ale již během toho se pohyboval ve školství. Dohromady tedy momentálně vyučuje šestým rokem na již zmíněné základní škole, dále se pohybuje na univerzitě, kde také přednáší. Ve školství se tedy pohybuje podobně dlouho jako respondent Daniel. Na základní škole i na vysoké škole se věnuje vyučování matematiky. Max žil téměř po celou dobu své pedagogické praxe s přítelem ve společné domácnosti, nicméně nyní žije sám.

Respondent č. 5 – Vítek (věková kategorie 40-45 let)

Vítek vystudoval filosofickou fakultu a již během studia začal pracovat ve školství. Vítkova práce ve školství začala zhruba před sedmi lety. Ve školství se tedy pohybuje podobně dlouho jako respondenti Daniel a Max. Jeho praxe začala na jazykové škole, poté pokračovala na základní škole, dále na odborném učilišti a v současnosti působí na gymnáziu ve statisícovém krajském městě v Čechách. Vítek vyučuje český jazyk a literaturu společně se základy společenských věd. V současnosti žije sám, bez partnera.

Respondent č. 6 – Lukáš (věková kategorie 30-35 let)

Lukáš se pohybuje ve školství přes 7 let a působí ve statisícovém krajském městě v Čechách na víceletém gymnáziu. Vystudoval anglistiku a amerikanistiku na filozofické fakultě. Ve školství se tedy pohybuje podobně dlouho jako respondenti Vítek, Max a Daniel. Lukáš si z počátku nebyl jistý, zdali se chce profesi vyučujícího věnovat, nicméně brzy zjistil, že právě tato profese bude ta pravá a bude ho naplňovat. Poté, co si dodělal pedagogické minimum, začal učit anglický jazyk a literaturu. V současnosti žije ve společné domácnosti s přítelem.

Respondent č. 7 – Martin (věková kategorie 40-45 let)

Tobiáš vystudoval přírodovědeckou fakultu. Ve školství se začal pohybovat již při magisterském studiu v roce 2000, tudíž se pedagogické praxi věnuje zhruba 23 let, což je podobně dlouho jako respondenti David a Vojtěch. Vyučoval na základní škole, kde po nějakou dobu vykonával i funkci zástupce ředitele, nicméně tato funkce ho nenaplňovala, tak se rozhodl pro změnu. V současnosti působí na gymnáziu ve stotisícovém krajském městě v jižních Čechách, kde vyučuje předměty biologie a chemie. Žije s partnerem ve společné domácnosti již přes 20 let.

7 Použité výzkumné metody a technika sběru dat

Sběr dat je klíčovou fází výzkumného procesu. V rámci výzkumu byl využit výzkum kvalitativní, jelikož právě tento typ výzkumu je vhodný pro porozumění komplexním aspektům zkoumaného tématu, získání hlubšího vhledu do postojů a pocitů respondentů. Pro sběr dat byla zvolena metoda polostrukturovaného rozhovoru. Tato metoda byla použita z důvodu, že byl předem stanovený rámec otázek a zároveň zde byla možnost doptávat se respondentů a reagovat na jejich podněty pomocí dalších dodatečných otázek, které více objasnily téma, o kterém zrovna mluvili. Sběr dat vycházel ze stanovených výzkumných podotázek, které jsou zmíněny v kapitole *Cíle výzkumu a výzkumné otázky*. Na základě těchto čtyřech podotázek bylo stanoveno finálních 11 otázek, které jsou vypsány níže. Jednotlivé otázky napomohly k dosažení cíle výzkumu. První otázka se týkala stručného představení respondentů. Tato otázka měla pomoci k získání informací o respondentech, na jakém typu školy působí nebo jaké předměty vyučují. Následných devět otázek se zaměřovalo na témata, která jsou obsažena ve výzkumné otázce a výzkumných podotázkách. Těchto zbylých 10 otázek se týká témat, jako jsou coming out, přijetí gay vyučujících v pedagogickém sboru, českého školství jako pozitivního klimatu pro gay vyučující apod.

- **Mohl byste se prosím stručně představit?**
- **Jak proběhl Váš coming out ve škole?**
- **Jakým způsobem vaši kolegové přijali vaši sexuální orientaci?**
- **Ovlivnila Vaše orientace klima pedagogického sboru?**
- **Jak se studující dozvěděli o vaší orientaci, pokud s ní jsou obeznámeni?**
- **Jak se studující staví k vaší orientaci?**
- **Zažil jste někdy nepříjemnou situaci spojenou s vaší orientací ze stran rodičů studujících?**
- **Máte zkušenosti s nevhodnými poznámkami vůči vaší orientaci?**
- **Řešil jste někdy situaci, kdy za vámi přišel/a studující s problémem, který se týkal jeho/její sexuální orientace?**
- **Věnujete se tématům sexuální orientace a sexuality obecně v rámci výuky?**
- **Myslíte si, že je české školství pozitivním klimatem pro gay učitele?**

Jelikož se ve všech případech jednalo o polostrukturované rozhovory, otázky byly v průběhu rozhovorů doplňovány podle toho, kam rozhovor s respondentem vedl nebo o jakých tématech

bylo diskutováno. Na závěr byl respondentům položen dotaz, zdali mají nějakou otázku na mě, případně zdali by chtěli nějakou svou výpověď změnit či doplnit, ve většině případů žádné dotazy nebo doplňující informace nepadly.

Sběr dat trval zhruba po dobu 4 měsíců, konkrétně od 28.12.2022, kdy proběhl první rozhovor s respondentem Davidem, až do 3.5.2023, kdy se uskutečnil poslední rozhovor s respondentem Tobiášem. Čtyři rozhovory proběhly osobně, dva rozhovory proběhly v online prostředí. Dva z prezenčních rozhovorů byly provedeny v kavárně, jeden na univerzitní půdě a jeden na půdě školy, kde respondent působí. Online rozhovory proběhly jako videohovor, kdy bylo zajištěno nejosobnější, nejpříjemnější a nejspolehlivější prostředí. Jeden rozhovor proběhl přes aplikaci FaceTime, druhý byl uskutečněn pomocí aplikace Messenger.

Všichni respondenti byli před provedením rozhovoru seznámeni s cílem výzkumu, souhlasili s nahráváním rozhovoru a s jeho následným přepisem. I přes to, že někteří z respondentů na anonymitě netrvali, veškerá jména jsou fiktivní, pro zachování úplné anonymity není uváděn ani název města, ve kterém respondent vyučuje.

Délka rozhovorů se lišila podle toho, jak byli respondenti otevření tématu. Délka se pohybovala mezi 27 a 58 minutami. Nejdelší rozhovor proběhl s respondentem Davidem, jelikož se známe osobně a respondent byl velmi sdílný, naopak nejkratší rozhovor proběhl s respondentem Tobiášem, bylo tomu tak nejspíše kvůli jeho limitovaným časovým možnostem. Veškeré rozhovory proběhly bez jakýchkoliv překážek, ani během online rozhovorů neproběhly žádné technické komplikace.

8 Analýza dat

Všechny rozhovory, které byly nahrávány na diktafon, byly následně doslovně přepsány, proto jsou některé části přepsaných rozhovorů nespisovné a hovorové. Poté nastala analýza posbíraných dat, nutno dodat, že již při přepisování rozhovorů bylo dbáno na zachycení podstatných informací a fakt, se kterými bylo možné v následné analýze pracovat. Všechny rozhovory byly přepsány do elektronické podoby a následně vytisknuty. Po následném seznámení se s rozhovory, nastal proces kódování, které bylo prováděno v ruce, tudíž bylo využito metody papír a tužka (Roman & Šed'ová, 2007). Zpočátku se postupovalo tak, že pomocí zvýrazňovačů byly v rozhovorech vyznačeny podstatné části, které by mohly být nápomocné k pozdějšímu kódování. Zhruba při čtvrtém čtení se začaly objevovat první kódy a s dalším a dalším čtením se objevovaly kódy nové. Poté, co byl sestaven finální seznam kódů, mohlo se „začít se systematickou kategorizací, což znamená, že desítky kódů, které vzešly z otevřeného kódování, seskupujeme podle podobnosti nebo jiné vnitřní souvislosti.“ (Roman & Šed'ová, 2007, s. 221) Pod konkrétní byly zařazeny jednotlivé kódy, které spolu sdílely určitou podobnost nebo vnitřní souvislost. Je důležité uvést, že byl zvolen postup tematického kódování a následné tematické analýzy, tudíž byl kódován rozhovor po rozhovoru, ne na úrovni jednoho velkého celku, u každého rozhovoru se tak vyvíjely kategorie zvlášť. Ve finální fázi byly jednotlivé kategorie konkrétních případů propojeny a hledány „kategorie, které jsou mezi jednotlivými případy shodné nebo slučitelné do „nad-kategorie.“ (Roman & Šed'ová, 2007, s. 230). Díky způsobu, který je popsán bylo vytvořeno celkem 5 témat (kategorií), kdy téměř každá z nich má další podkategorie. Kategorie často rezonují s otázkami, které byly zodpovězeny během rozhovorů, což je dáno podobností struktury rozhovorů. Identifikované kategorie, jsou tedy následující:

1. Průběh coming outu ve školním prostředí

- a. Pro coming out není důvod
- b. Školní akce a společenské události
- c. Kolegové to řekli místo vyučujícího, kterého se to týkalo
- d. Během konverzace s kolegy a studujícími
- e. Na základě vzhledu vyučujícího
- f. Vliv sociálních sítí

- 2. Gay vyučující uvnitř pedagogického sboru**
  - a. Věkové rozdíly – rozdílné pohledy na homosexualitu
  - b. Gender hraje také roli
- 3. Jak vnímají gay vyučující studentstvo a jejich postavení k LGBTQ+**
  - a. Reflexe LGBTQ+ ve výuce
  - b. Studující vyučujícímu důvěřují
  - c. Studující vůbec neřeší sexuální orientaci vyučujících
  - d. S rodiči nejsou problémy
  - e. Urážky, předsudky a stereotypy
- 4. Postoje, hodnoty a chování gay vyučujících**
  - a. Otevřenost autenticita a neskrytost
  - b. Respekt vůči sexuálním minoritám
- 5. Prostředí školy jako instituce**
  - a. Akceptace gay vyučujících
  - b. Vedení školy a gay vyučující
  - c. Vnímání školního prostředí očima gay vyučujících
  - d. Změna k lepšímu

9 Výsledky analýzy

9.1 Průběh coming outu ve školním prostředí

Z výzkumu vyplynulo, že u každého z respondentů proběhl v nějaké formě explicitní coming out ve školním prostředí, většinou v bezpečném kontextu a soukromě, převážně někomu, s kým měli respondenti již navázaný nějaký vztah nebo mu/jí důvěřovali. Rozdílné způsoby coming outu a jeho průběhu se ale ukázaly ve sféře veřejné, kdy se o jejich sexuální orientaci dozvědělo i jejich širší okolí. Žádný z respondentů nemluvil o záměru explicitně se „coming outovat“ celému učitelskému sboru nebo studujícím, v tomto kontextu vyplynuly z rozhovorů dva hlavní způsoby, jak ke coming outu došlo. Většina respondentů uvedla, že k němu došlo v rámci nějaké společenské akce, kam přišli s partnerem, zbytek potom popisoval situaci, kdy ke coming outu došlo zprostředkovaně, bez vědomí respondenta, především prostřednictvím šíření různých pomluv nebo jinými způsoby bez vědomí respondenta. Domnívám se, že tendence vyhledávat bezpečné a soukromé prostředí pro vyjádření své sexuální orientace, spíše než jejího veřejného oznámení, svědčí o tom, že naše společnost a zejména školství není přijímajícím a nediskriminujícím prostředím a nevytváří takové podmínky pro sexuální menšiny, aby se cítili bezpečně. Samotná potřeba institutu coming outu navíc poukazuje na heteronormativní diskurz naší společnosti, ve které je stále nutné, aby se LGBTQ+ komunita vymezovala vůči zbytku společnosti jako nějak odlišná, protože normou je mít heterosexuální orientaci.

9.1.1 Pro coming out není důvod

Někteří respondenti se shodli na tom, že pro coming out neshledali žádný důvod. Jedním z příčin může být povaha vyučujícího, jinak se nejspíš bude v tomto ohledu chovat introvert, jinak zase extrovert. Klima pedagogického sboru se také ukázalo jako důležitý faktor, když spolu kolegové tolik nevychází, gay vyučující nemá potřebu sdělovat tak intimní záležitosti, jako je sexuální orientace.

„...tak coming out jako takovej vlastně ve škole neproběhl, vůbec jsem neměl tu potřebu vykládat o svém soukromým životě. Jakoby já jsem hodně introvert, takže to taky mohlo být způsobený tou mojí povahou. Jako mám ve škole samozřejmě nějaký bližší kolegy, (...) ale asi nemám tu potřebu se s nima nějak víc družít.“ (respondent Martin)

Respondent Daniel zkrátka neměl potřebu se o tomto tématu bavit a kolegům se otevřít, již při počátku svého trvání na škole si řekl, že toto téma nechce otevírat, za tímto rozhodnutím nebylo nic konkrétního. Sexuální orientace by neměla mít žádné negativní dopady na vykonávanou

práci, nicméně respondent Daniel uváděl, že pracuje v poměrně starším kolektivu, který nereflekoval témata LGBT pozitivním způsobem, tudíž potřeba se v tomto směru otevřít upadala. Respondent Daniel neuvedl žádné negativní důsledky, které by způsobilo ono skrývání sexuální orientace. V některých případech však existuje možnost, kdy takové skrývání může mít na člověka negativní následky, jak zmiňuje například Ragins ve své studii (2018).

„...tak já jsem si na začátku řekl vnitřně, že to nechci řešit, nechci to otevírat jako téma...“
(respondent Daniel)

„Tak tam já, co se týče kolegů, tak jsem to vlastně... to neproběhlo, já to nijak neventiloval, možná proto, že jsem tam nebyl tak často. Jako byla tam jedna kolegyně, kterou jsem znal ze studií, tak ta jakoby věděla, že mám přítele, ale to bylo všechno... no a s učiteli ostatními jsem to jakoby neřešil... nebo neřešil... neměl jsem potřebu, proč bych to měl vznášet...“ (respondent Daniel)

„...především teda jako u starších kolegů, třeba jsem jako viděl, že některé kolegyně s tím měli jakoby problém o tom vůbec debatovat...“ (respondent Daniel)

Nutno však dodat, že jak respondent Daniel, tak respondent Martin později coming out provedli, svěřili se nejbližším kolegům, nicméně fakt, že svou sexuální orientaci zatajovali, lze vnímat jako obranný mechanismus a strategii, jak se vyhnout nařčením, diskriminaci či homofobním nárážkám.

9.1.2 Školní akce a společenské události

Všichni respondenti se shodli na tom, že jejich coming out proběhl vždy přirozenou cestou, tedy nikoliv tak, že by o této skutečnosti jménem sexuální orientace informovali při prvním vstupu do sborovny nebo do třídy, nicméně postupným seznamováním se se zaměstnanci a studujícími dané školy tyto informace o jejich intimním soukromí vyšly na povrch. Respondenti se shodli v tom, že jednou z možností, jak se o jejich sexuální orientaci mohli ostatní dozvědět, bylo na školních akcích a různých společenských událostech se školou spojených. Nejčastější událostí, kterou respondenti v této souvislosti reflektovali, byl maturitní ples, kde je pohodová a volnější atmosféra než ve škole, což mohlo velkým způsobem nahrávat otevřenosti respondentů. I v tomto případě probíhal coming out přirozeně v tom smyslu, že respondenti šli na maturitní ples se svým přítelem, a právě při této příležitosti často kolegové i studující zjistili či vyzpozorovali, že respondent žije s mužem. Nicméně tuto informaci ale nijak více nereflekovali, na čemž se respondenti shodli.

„...jako jsem tam poměrně čerstvě, ale zároveň vím, že třeba v rámci maturitního plesu, tak tam jsem jakoby byl s přítelem, prostě jako pohoda a nijak to nebylo reflektováno...“
(respondent Daniel)

„Já si myslím, že u velké části gymnázia, tak tam to... přišlo vlastně v rámci toho plesu maturitního, kde jsem byl s přítelem.“ (respondent Daniel)

„Nikdy jim to jako neříkám, ale vědí to z mnoha indicií o tom vědí... třeba když, třeba když já jdu na maturitní ples, tak se ptají jestli jdu s přítelem a tak...“ (respondent Vojtěch)

V případě maturitních plesů a jiných akcí nejde jen o otevřenost respondentů, ale také o otevřenost jejich partnerů. Respondent Martin uvádí, že na školní akce a plesy chodí sám, jelikož jeho partner není úplně otevřený, proto v tomto případě nelze říci, že by se v jeho případě jednalo o coming out.

„Jako u mě osobně asi ani ne, já na školní akce s partnerem nechodím, on to moc nemusí, tak ho tam ani netahám.“ (respondent Martin)

Na společenských akcích, jak bylo již zmíněno, se respondenti dokáží více otevřít jak studujícím, tak například i absolventům. Jsou to právě tyto akce, kdy se studující dokáží více seznámit s jejich vyučujícími, případně se o nich něco více dozvědět.

„...mnohdy jako po maturitě, nevím, různých social events, když jsme se bavili, tak jsme s těma studentama, respektive absolventama, hovořili velmi otevřeně, tím, že buď oni byli gayové, nebo nebyli, anebo že jsme měli nějaký společný známý a nějak jsme prostě mluvili... tak tam to bylo, což znamená že nemám s tím problém, kdyby se mě někdo zeptal, jestli jsem gay, tak bych řekl ano.“ (respondent David)

Další z příkladů mohou být nejrůznější akce na půdě školy, různá vystoupení, přehlídky apod. Respondent Max uvedl jako příklad adventní trhy, kde se ukázal i v současnosti jeho bývalý partner, se kterým veřejně vystupoval, tudíž studující i kolegové, potažmo rodiče studujících, mohli skutečnost, že respondent má partnera, zaregistrovat.

„... trhy pro rodiče na škole a součástí jsou nějaká vystoupení žáků, tak tam se byl podívat můj expřítel, takže to si myslím že... ne, že bych ho nějak představoval, ale v tom ruchu mezi těmi dětmi a rodiči, tak asi nějak jako... jsem se s někým potkal, tak to asi jako zavnímali...“
(respondent Max)

V těchto případech je možné tedy mluvit o strategii, kdy vyučující předešel přímé konfrontaci ohledně své sexuální orientace s ostatními, a raději se s partnerem ukázal na veřejnosti. Do jisté

míry se domnívám, že se může jednat o druh obranného mechanismu v tom smyslu, že vyučující tak může předejít nepříjemným otázkám, pohledům apod.

9.1.3 Kolegové to řekli místo vyučujícího, kterého se to týkalo

Není neobvyklé, že se lidé pomlouvají a roznáší informace o druhých, i když je to dané osobě nepříjemné a nepřeje si to, jinak tomu není ani ve škole. Proto se dostáváme k případu, že sexuální orientace vyučujícího je sdělena ostatním prostřednictvím druhé osoby (vyučujícího), i přes nesouhlas respondentů. Sexuální orientace je velmi citlivé a osobní téma a nikdo by bez vědění či souhlasu osoby, které se to týká, neměl tyto intimní informace sdělovat ostatním, zvláště potom studujícím. Daný vyučující by se tak mohl vystavit velmi nepříjemným situacím, na které by nebyl ani připraven, respondenti však tuto zkušenost nemají.

„...zase si myslím, že to je tím, že i ostatní kolegové... ne, že deklarují, ale jsou oukey s tím, těm studentům sdělovat, že taky ví, že to tak je v tom sboru.“ (respondent Daniel)

„Vím třeba o jedné kolegyni, taková jako drbna, která řeší furt všechno a vím o tom, že to řeší i se studentama a vlastně byla i jedna studentka, která po mně jako jela, tak že jí během hodiny i řekla, že mám chlapa...“ (respondent Vojtěch)

Jak bylo zmíněno na začátku kapitoly, žádný z respondentů nemluvil o záměru explicitně „coming outovat“ celému sboru, potažmo studujícím. Domnívám se, že tato možnost coming outu se jeví jako nejhorší z toho důvodu, že gay vyučující neměl šanci promyslet, jaké strategie by chtěl volit, neměl příležitost si zvolit vhodný čas, kdy a komu coming out provést.

9.1.4 Během konverzace s kolegy a studujícími

Jako nejčastější způsob coming outu se ukázaly běžné konverzace, ať už s kolegy, nebo studujícími. S tímto typem coming outu se setkali všichni respondenti, možná také proto, že je nejvíce přirozený. Typické je otevřít se kolegům, se kterými daní respondenti vychází nejlépe, mají stejné hodnoty, přátelské vztahy nebo dokonce stejnou sexuální orientaci. Jedná se o přirozený jev, jelikož i v běžném životě se člověk spíše otevře lidem, se kterými si je bližší, ať už věkově, přátelsky či hodnotově.

„...ve smyslu kolegyně nebo s kolegy, co mám rád, kterým důvěřuju, jsme přátelé, tak s těma určitě... to tam jako i padlo... jsem gay, nebo jsem takovej a makovej...“ (respondent David)

„No prvně jsem se tak nějak otevřel asi svým nejbližším kolegyním, ty jsem si tak nějak přirozeně vybral...“ (respondent Lukáš)

„...kolegové, o kterých jsem mluvil, že jsme si tak bližší, tak s těma ten soukromej život řešíme během různých konverzací, tak před těma jsem se zmínil, že žiju s chlapem.“ (respondent Martin)

„... no a potom tam jsou ještě dva kolegové, se kterými jsme si nalili čistého vína, ale stýkáme se vlastně taky jen ve škole.“ (respondent Martin)

Respondenti dále uváděli konkrétní případy, jak se o sexuální orientaci žáci a ostatní vyučující dozvěděli. Často to byly běžné dotazy ohledně trávení času o letních prázdninách nebo o víkendu. Dále to byly i nejrůznější debaty s kolegy, kde řešili své soukromé životy apod.

„...když jsme se třeba bavili o letních prázdninách, tak mi nedělá problém jako říct, že jsem byl na dovolené s přítelem, jako nekamufluju to nijak, že by to byla přítelkyně nebo kamarád.“ (respondent Max)

„... no a pak jsem to prostě po různých debatách s kolegama, tak jsme na to asi nějak přišli... jako když teď přijde někdo nověj, tak to není jako první informace, kterou říkám, ale myslím, že z různých neoficiálních debat to jako vyplyne.“ (respondent Vojtěch)

... kdybych měl třeba říct nějakou osobní zkušenost, tak teď jsem šel do divadla a tak meziřečí jsem říkal, že to je vlastně možná takový rande... a že s klukem no...“ (respondent Vítek)

„...ale vlastně to přišlo dost přirozeně během našich konverzací nebo třeba při nějaké té osobní diskusi, který byly vlastně ať už o našem volným čase nebo celkově o našich životech.“ (respondent Lukáš)

„Taky když se mě na něco ptají ohledně mýho soukromýho života, jako třeba co jsem dělal v létě nebo tak... tak jim normálně řeknu, že jsem byl s přítelem v Egyptě nebo tak.“ (respondent Martin)

Domnívám se, že v tomto případě byla zvolena strategie přirozenosti v tom smyslu, že bylo pro respondenty jednodušší provést coming out v meziřečí než přicházet s jistým oficiálním prohlášením. Myslím si, že tento případ je i nejlepší v tom ohledu, že vyučující tak může působit přirozeně a zapadnout mezi ostatní. Není typické, že by heterosexuál přicházel s coming outem, jelikož heterosexuality je společenská norma. Domnívám se proto, že právě zmínit v meziřečí, že gay vyučující má partnera stejného pohlaví může působit více přirozeně proto, že se nějakým způsobem snaží připodobnit stylu oznamováním toho, že mají partnera, heterosexuálům.

9.1.5 Na základě vzhledu vyučujícího

Ačkoliv soudit něčí sexuální orientaci na základě vzhledu může vyznít velmi stereotypně, někteří respondenti se shodli na tom, že studující jsou schopni na tomto základě identifikovat gay vyučujícího. Může se jednat o nějaká femininní gesta či rysy, jako například nalakované nehty apod. Respondent David a Vítek se shodli také na tom, že studující mohou neheterosexuální orientaci rozpoznat od heterosexuální také na základě oblékání. Vyučující sebe nevnímají jako machoidní typy, ale spíše jako křehčí a více femininní muže, než je obvyklé v naší heteronormativní společnosti.

„Nebylo to tak, že bych tam nastoupil a hned první týden jim řekl, že jsem gay, (...), nezaznamenal jsem ani jako údiv... asi nejsem úplně představitel nějakého macha.“
(respondent David)

„...takže jsem chtěl říct, že ti studenti to možná vyčetli z mých gest, mého oblékání, mého projevu...“ (respondent David)

„Já si myslím, že tím, jak se prezentuju, jaké vlastně jsem, že si na nic prostě nehraju, (...) podle mě ano, kouknou a vidí.“ (respondent Vítek)

Zde je možné hovořit o tom, zdali se jedná o přirozenost či pózu, která by pak mohla být nazvána určitou strategií, jež respondenti volí, aby předešli explicitnímu coming outu a dalším souvislostem s ním spojené. Ony pózy, feminní gesta apod., mohou ostatním účastníkům vzdělávacího procesu napovědět k jiné než heterosexuální orientaci vyučujícího. Nutné je však podotknout, že se zde jedná o genderovou stereotypizaci, tudíž nelze říci, že všichni muži, kteří mají ona feminní gesta apod., jsou jiné než heterosexuální orientace.

9.1.6 Vliv sociálních sítí

Poslední část této kategorie se věnuje sociálním sítím. Respondenti se shodli na tom, že sociální sítě jsou jedna z příčin, jak se mohou převážně studující dozvědět o jejich sexuální orientaci. Respondent Lukáš dokonce tvrdí, že se jedná o nejčastější způsob, jak se mohou studující o sexuální orientaci svého vyučujícího dozvědět.

„...jako myslím, že ty sociální sítě budou i ten nejčastější způsob, jak se to vlastně ti žáci můžou asi dozvědět.“ (respondent Lukáš)

Dnešní době vládnou média a sociální sítě a je třeba si své soukromí chránit. Pakliže uživatelé nepoužívají soukromé profily na sociálních sítích, musí počítat s tím, že jsou jejich profily

velmi jednoduše dohledatelné a informace z nich mohou být poté použity proti nim. To se v případě zkušeností respondentů ovšem nestalo, studující soukromí vyučujícího nereflektovali a nijak nekomentovali, případně onu skutečnost pozitivně přijali a jejich otevřenost mohla prohloubit profesionální vztahy mezi nimi a vyučujícím.

„... pak prostě se stalo to, že našli moje sociální sítě a tam to věděli, ale nijak to nereflektovali z té jejich strany, jako neměli potřebu o tom mluvit...“ (respondent Daniel)

„Ty já nevedu (sociální sítě), nebo jako vedu, ale jen pasivně, nic tam nepřidávám, ale vím, že ten jeden kolega, tak ten ty fotky přidává a co jsme se bavili, tak ho sledují i studenti a je s tím absolutně v pohodě a co tak pozoruju, tak i ti studenti.“ (respondent Martin)

Fakt, že vyučující sdílí své soukromí na sociální sítě, může říci, že nemá problém svou sexuální orientaci sdílet veřejně, tudíž onen coming out by pro něj mohl být lehčí než pro někoho, kdo není se svou orientací natolik vyrovnaný.

9.2 Gay vyučující uvnitř pedagogického sboru

9.2.1 Věkové rozdíly – rozdílné pohledy na homosexualitu

Při coming outu a celkově vnímání sexuální orientace se ukázalo, že jsou určité skupiny vyučujících, kteří se k orientaci nejen ostatních vyučujících, ale i studujících, staví poněkud méně přívětivě než ostatní. První skupinou vyučujících jsou ti, kteří jsou staršího věku, jejich vnímání může být více konzervativní než u mladších vyučujících. Respondent David uvedl jako příklad postoj staršího kolegy k problémům s legislativou transgender osob. Téma transgender osob rezonuje ve společnosti a médiích až v posledních letech, v minulosti tato témata byla zcela tabuizovaná a povědomí se o nich nešířilo. Proto toto téma může být pro starší generaci vyučujících zcela nové a nepochopitelné, nicméně ani to je neopravňuje k jakémukoliv nenávistnému či transfobnímu jednání a postojům.

„... mluvil s kolegou u oběda a nějak jsme řešili tu legislativu právě těch transgenderových procesů (...), kolegyně jedna ta to tam otevřela to téma (...), no a já byl úplně v šoku co ten kolega říkal, ale jo, je to dobrý, je to sedmdesátiletý dědek, ale je to prostě smutný, a on na to něco takovýho řekl a já řekl, ale kolego, tebe se to netýká... ty už jsi duchodce, (...) takže jako nemůžeme si myslet, že všichni jsou supr supr jako otevření a tolerantní.“ (respondent David)

Mluvě o starší generaci, je nutné podotknout, že se jedná i o ženy, které ne vždy mohou být ve všech ohledech tolerantní. Respondenti ale vnímají fakt, že skrytá homofobie, která se může ve

vyučujících skrývat, je spíše projevována vůči studujícím, ne však přímo, ale nepřímo prostřednictvím různých debat o daných studujících, kteří jsou součástí LGBTQ. Ona skrytá homofobie vůči studujícím potom může být jednou z příčin, proč se někteří gay vyučující nechtějí v rámci pedagogického sboru otevírat. Myslím si však, že je třeba říci, že tyto homofobní výroky vůči studujícím svědčí o tom, že ve škole je homofobie reálným problémem, který může mít velmi negativní vliv na psychiku gay vyučujících.

„...vnímal jsem poměrně dost, že na tom státním gymplu to jakoby nějaká otázka byla, především teda jako u starších kolegů, třeba jsem jako viděl, že některé kolegyně s tím měli jakoby problém o tom vůbec debatovat nebo ani ne u mě, ale hlavně když se to řešilo jakoby v rámci těch otázek třídy.“ (respondent Daniel)

„...jeden starší kolega, kterej měl očividně trošku víc konzervativnější názory než ostatní kolegové, tak měl trochu problematičtější postoj, ale ani ne tak vůči mně. Ale spíš, když jsme s kolegyněma řešili nějakýho žáka, kterej byl třeba gay nebo tak, tak to byli takový ty typický machoidní a heterosexuální reakce... něco jako „joo, ten buzerant“ a tak.“ (respondent Lukáš)

„...věkově, tak tam máme fakt velkou skupinku už skoro důchodců a strašně málo mladých lidí, (...) když tam byl nějaký gay student, kterej měl třeba trošku zženštělejší chování, tak to byly fakt neuvěřitelný kecy, takže jsem se radši ani neotevíral“ (respondent Martin)

Respondenti vnímají, že mladší generace vyučujících je otevřenější a tolerantnější než generace starších vyučujících. Je možné to připsat k tomu, že mladší generace vyrůstala v době, kdy LGBTQ témata nebyla tabuizována, byla volně zobrazována v médiích, a tudíž je tato tematika pro ně normální a není pro ně tak velkou neznámou jako pro generaci starší.

„...dejme tomu mladší generace i mužů, ale starší chlapi mají to nastavení rovin ve společnosti nějak daný a asi ho nechtějí...“ (respondent David)

„Tak je tohle za mě jako... jak to říct... zdravé a bezpečné prostředí, když to lidi berou jakože normálně a vlastně to jako přechází... to je pro mě ta cesta k tomu... té... jak to říct... k té emancipaci a vyváženosti. (...) tak tam máme nižší ten věkový průměr... nevím teda kolik... prostě mladší kolektiv...“ (respondent Max)

„Ti starší, co možná měli nějaký ten stereotyp v hlavě, tak ti to asi možná měli trošku problém to nějak přijmout.“ (respondent Lukáš)

9.2.2 Gender hraje také roli

Jak bylo možné si povšimnout v předchozí části, respondenti se často v rámci věkového rozložení a přijetí sexuální orientace na základě věku zmiňovali i o genderu, převážně tedy mužském. Většina respondentů se shodla v tom, že mužští kolegové jsou méně otevření a empatictí než kolegyně ženy. Opět zde lze ale hovořit spíše o skryté homofobii vůči studujícím než vůči samotným gay vyučujícím, některé příklady uvedl například respondent David. Respondent Vítek uvedl, že na věku nezáleží, ale že se určitě cítí lépe v ženském kolektivu, ke kterému má celkově blíž.

„...vím, že jsou tam někteří učitelé – muži, kteří ne vůči mně, jakoby k té konfrontaci nikdy nedošlo, ale vím, že tam někteří třeba řešili, když jsme měli lesbický pár ve škole. (...) tak tam myslím, že jsou jako skrytě homofobní, ...“ (respondent David)

„...kdybychom mohli teda trochu generalizovat, myslím, že... to už tady zaznělo, tak ženy jsou otevřenější tady v tom a empatictější...“ (respondent David)

No, ještě co si pamatuju, že ty dvě lesbičky, co byly u nás ve škole a otevřeně spolu chodily za ruku a všichni to otevřeně věděli, tak ty byly... no někde prostě seděly vedle sebe a držely se za ruku a možná asi se líbaly... a kolega z toho udělal ohromnou kauzu a zavedl je prostě do ředitelny jo...“ (respondent David)

„Věk ani ne... jako určitě ženy... nevím, vždycky jsem měl bliž k ženám, takže ten můj vztah k nim je asi takovej víc otevřeněj... a samozřejmě jsou to mladší kolegyně (...), pak tam jsou jako o dost starší kolegyně, třeba kolem šedesátky, no tak s těma si jako taky moc rozumím, ty mi připomínají zase maminku a...“ (respondent Vítek)

9.3 Jak vnímají gay vyučující studentstvo a jejich postavení k LGBTQ+

9.3.1 Reflexe LGBQ+ ve výuce

Jedním z témat, které se ukázalo jako časté je reflexe LGBTQ+ ve výuce. Ukázaly se tu dva významné postoje, které lze postavit do kontrastu. Prvním z nich je, že vyučující tematiku LGBTQ+ ve výuce reflektují, například z toho důvodu, že to je zahrnuto v rámcovém vzdělávacím programu nebo že tato tematika a témata s ní související jsou součástí maturitních témat. Je jisté, že jinak se budou tématům věnovat vyučující, kteří učí společenské vědy než ti, kteří učí například cizí jazyk.

„...jako v biologii v rámci... když se řeší pohlavní soustava, když se řeší mozek a nervový systém a funkce, tak na tyhle témata přichází řeč. I mám vlastně nějaký studijní texty, s kterejma pracujeme...“ (respondent Vojtěch)

„...ono to je všechno i v maturitních tématech, takže je to fakt potřeba.“ (respondent Martin)

Respondent David dále uvedl, že na škole, kde dlouhá léta působí, probíhá každým rokem projekt Světové školy, kdy se po celý den pořádá program pro základní školy a nižší ročníky víceletých gymnázií. Jeden rok byl právě věnován stereotypům, předsudkům apod. Během toho se právě otevřela témata LGBTQ+, akce měla velký ohlas a úspěch.

„...já hodně, tím, že dělám věci se světovou školou, tak tam jsem se díky tomu k tomu hodně dostal... k genderovým stereotypům, dělali jsme panelovou diskuzi na téma HIV, to byla velká akce tehdy, potom, že kluci nepláčou...“ (respondent David)

Tím, že se tematika LGBTQ otvírá, tak i samotní studující dostávají větší přehled o společenských tématech a bourají se tak určité předsudky a stereotypy, které mohli získat. Respondent Max to uvedl na příkladu dílen psaní, kdy studující do příběhů zakomponovali transgender osobu.

„...pamatuju si, že třeba v dílnách psaní tvořily děti příběh dohromady a zakomponovayi tam transgender osobu... za mě, já... a neptal jsem se, že jestli to zakomponovaly kvůli mně, že mají učitele gaye.“(respondent Max)

Tím, že se tato tematika dostává do širšího povědomí studujících, tak se jim mohou otevírat nové obzory. Někteří respondenti uvedli, že i přes to všechno se o tématu LGBTQ mluví stále v malé míře a měla by jim být věnována větší pozornost a ve výuce by jim mělo být dáno více času a prostoru, z toho důvodu, že společnost se vyvíjí a procento LGBTQ osob ve společnosti stále roste. Ač by se mohlo zdát, že právě kvůli své sexuální orientaci, by gay vyučující mohli nést větší zodpovědnost za otevírání těchto témat ve výuce, tento výzkum však tuto skutečnost neukázal. To ale neplatí o akcích spjaté mimo výuku, jak již uváděl respondent David, jejich akce odrážela celou řadu témat spjatých s tematikou LGBTQ+

„Mělo by se o tom víc mluvit, protože zaprvé ta společnost se vyvíjí, děcka vidí nějaký příklady, ať je to v nějakých fiktivních seriálech nebo dokumentech nebo whatever, (...) a určitě by se tomu mělo věnovat víc času.“ (respondent David)

Na druhou stranu respondent Daniel a Vítek uvedli, že se LGBT tématům nevěnují z více důvodů. Jedním z nich je určitý strach z toho, že by studující mohli tato témata vnímat jako

určitou propagandu LGBTQ, jelikož jejich vyučující je gay vyučující, tudíž by to mohlo být vnímáno tak, že se jim vyučující snaží vnutit nějaké názory a postoje. Druhý důvod lze postavit do protikladu s názorem respondenta Davida. Respondent Vítek tvrdil, že se tématům LGBTQ+ nevěnuje z toho důvodu, že o této tematice slyší v běžném životě natolik, že pro studující je tohoto tématu v současné společnosti příliš.

„...necítím se úplně příjemně s tím přicházet, protože to trošku vnímám nebo... mám lehce strach, aby to nedošlo k tomu, že si vlastně vyslechnu, že je to nějaká agenda se kterou přicházím a chci ji na ni hodit.“ (respondent Daniel)

„Nevěřuju se tomu a ani do takovýho tématu nejdu, jako ne proto, že by to bylo tabu, protože ty děcka se s tím potkávají dennodenně a je toho podle mě až moc té LGBTQ, ne že propagandy, ale prostě té prezentace... jako mluví se o tom teď hodně.“ (respondent Vítek)

Myslím si, že tato tematika by se mohla také více otevírat v případě, že gay vyučující bude například třídní učitel nebo bude mít i jinou funkci ve škole, například metodik prevence. V tomto výzkumu, byli všichni respondenti řadovými vyučujícími, žádný z respondentů nezastával pozici třídního učitele nebo metodika prevence. Domnívám se však, že kdyby tomu bylo jinak, vyučující by byli onu LGBTQ+ tematiku nuceni otevírat, například v rámci homofobně mířené šikany či jiných problémů, které by mohly nastat.

9.3.2 Studující vyučujícímu důvěřují

Jedním z dalších témat, které se ve spojitosti se studujícími ukázalo jako důležité, je důvěra studujících k vyučujícímu. Ukázalo se, že většina respondentů nějakým způsobem řešila se studujícími jejich sexuální orientaci a problémy s ní spojené. Většinou se jednalo o případy, že studující řešili problém ať už se sebezpřijetím, či nepříjemnou atmosférou ve třídě, která byla zapříčiněna buď coming outem jednotlivce, nebo nepřijímáním sexuální orientace ostatními ve třídě. Gay vyučující tak může být velmi nápomocný a chápavý, co se týče problémů se sexuální orientací. Onen coming out vyučujícího tak může vzbudit důvěru a studující, který se bude s nějakými problémy s touto tematikou potýkat, bude vědět, za kým může potenciálně s problémem přijít. Ukázalo se, že vyučující jsou velmi ochotni pomoci a již zmíněné důvěry si velmi váží.

„...takových jsem měl... dokonce jsem jedné studentce pomáhal najít člověka, který by mu mohl pomoci, (...) jo, a byy to jakoby transgenderový problémy jo... a pár jako takových pár, že přišli a že si chtěli popovídat...“ (respondent David)

„...a vlastně ten kluk přišel s tím, že moc neví jako s kým to řešit, že vnímá v té třídě tu atmosféru jako ne úplně ideální... a právě otázky jako jak komunikovat s tou třídou, sám se sebou...“
(respondent Daniel)

„Vždycky jsem si toho vlastně hrozně vážil, že ty děcka ve mně mají očividně nějakou důvěru a věří mi, když se chtějí svěřit nebo poradit s něčím takhle osobním.“ (respondent Lukáš)

9.3.3 Studující vůbec neřeší sexuální orientaci vyučujících

Všichni respondenti se shodli v názoru, že žáci orientaci svého vyučujícího vůbec neřeší, i když jsou s ní obeznámeni nebo o nějaké sexuální odchylce tuší. Respondenti se také shodli v tom, že zásluhou tohoto přijetí je také současná doba. Studující zajímají jiné hodnoty a kvality, než je sexuální orientace, například sympatičnost či kompetence k danému tématu.

„Asi si myslím, že v současné době, že oni to jako neřeší, si myslím. Mě se na to hodně ptají lidi, když zjistí, že jsem učitel...“ (respondent David)

„...tak já osobně vnímám, že se tam řeší jiný věci než orientaci... jako třeba nějaká sympatičnost toho člověka, obor ve kterém se pohybuje a... zájmy, koníčky“ (respondent Daniel)

„...myslím si, že jim to je jasný... ale jako neřeší to.“ (respondent Vítek)

„Já si myslím, že úplně neutrálně, fakt si myslím, že to vůbec nevnímají.“ (respondent Martin)

V současné době sociálních sítí je téma homosexuality a jiných sexuálních orientací něco tak zaběhlého, že většina studujících opravdu nemá problém s tím, potažmo nevnímá, když je jejich vyučující gay.

„...spíš tak jako jenom teda asi vnímám, že to pro děti obecně tohle téma není nic cizího.“
(respondent Max)

Respondent Max také uvedl situaci, kdy ve třídě proběhl coming out jednoho ze studujících, a i v tomto případě se spolužáci zachovali velmi tolerantně v tom smyslu, že se k respondentovi nedonesla žádná špatná reakce.

„...myslím si, že ani mezi dětmi se to nějak neřeší... My tam máme třeba i zkušenost, že se tam někdo vyoutoval, ale vlastně ani s tím tam nevím o ničem špatným.“ (respondent Max)

Jak bylo již zmíněno v předchozí kapitole, typ školy je jedním z faktorů, který se podepisuje na akceptaci sexuální orientace. Respondent Vojtěch uvedl, že na jejich škole, přírodovědném gymnáziu, se s neheterosexuálními orientacemi setkávají velmi často, což také může vést

k tomu, že studující budou akceptovat sexuální orientaci více, než by to mohlo být na jiných školách.

„Přijde mi, že úplně v pohodě. My jsme jako přírodovědné gymnázium a ještě k tomu i výběrové, takže jsou tam jako různí exoti, tím jak jsme náročnější na přírodovědné předměty, tak k nám choděj jako nejrůznější magoři jako ze všech možných úhlů pohledu... a skvělý je, že ty své coming outy si tam zažívaj běžně a vlastně jak ta atmosféra té školy je přátelská... je to prostě úplně v pohodě“. (respondent Vojtěch)

Respondent Vítek uvedl pár faktorů, které jsou dle jeho názoru klíčové pro pozitivní přijetí sexuální orientace, respektive klíčové k tomu, aby žáci onu orientaci neměli potřebu nijak řešit a dále reflektovat. Jedním z takových faktorů může být rodinné prostředí a zázemí, jinak bude nejspíš tyto skutečnosti reflektovat studující z prostředí, kdy jsou rodiče vysokoškolsky vzdělaní a liberálně smýšlející, než když budou oba rodiče trpět alkoholismem a budou bez vyššího vzdělání. Dalším faktorem může být podle respondenta mentální postižení nebo handicap, v tomto případě mohou být reakce a akceptace rozdílné.

„...k té přirozenosti... že když to nejsou žáci, kteří jsou mentálně postižení, nebo jako nemají mentální handicap, tak to prostě neřeší... jako můžeš mít kdoví jaké prostředí doma, jako když ti něco cpou do hlavy... ale když to je normální prostředí a ten žák je taktovní a zdravější, tak nemá vlastně žádnou potřebu to řešit.“ (respondent Vítek)

9.3.4 S rodiči nejsou problémy

Jako další téma, které v rozhovorech rezonovalo, byli rodiče studujících a jejich vnímání toho, že jejich dítě vyučuje homosexuální učitel. Překvapením bylo, že šest ze sedmi respondentů se nikdy nenesetkalo s žádnou invektivou či negativní reakcí, která by se potenciálně mohla týkat sexuální orientace vyučujícího. Je jasné, že se respondenti setkali s nějakými nepříjemnými situacemi, nicméně všechny tyto skutečnosti se týkaly jiných záležitostí než sexuální orientace vyučujících. Respondent David mluvil o vzájemném respektu, jak k dětem, tak k rodičům, a že je třeba brát rodiče jako partnery. Respondent Vítek pro změnu uvedl fakt, že v prostředí střední školy je dost studujících zletilých, tudíž se do kontaktu s rodiči vyučující nedostane tolik jako na základní škole.

„...nesetkal jsem se, jo jako zase to je moje povaha, já přistupuju k těm rodičům jako k partnerům, mají u nás děti, musíme se respektovat, víme o sobě, měli jsme vždycky hezkej vztah s těma rodičema.“ (respondent David)

„S rodiči já nikdy ještě žádný problém celkově nikdy neměl, takže jsme to nikdy nemuseli reflektovat a vlastně ani asi nevím, jak bych zareagoval.“ (respondent Daniel)

„Ne, od rodičů vůbec, od dětí taky ne...“ (respondent Max)

„...jakože jak to je střední škola, tak tam jsou už i dospělí studenti, tak tam ti rodiče nezasahují tolik... jako chodí na třídní schůzky, ale jako fakt ne, naopak ta zpětná vazba je fakt pozitivní.“ (respondent Vítek)

Jen respondent Lukáš se setkal s invektivou ze strany rodiče žáka. Nutné podotknout, že studující nevyrostal v ideálním prostředí, vědělo se, že rodiče trpí alkoholismem. Otec studenta měl problém s tím, že jeho syna učí homosexuál a s tím byl respondent Lukáš během třídních schůzek konfrontován. Respondent se snažil otci vysvětlit, že jeho orientace nemá žádný vliv na jeho syna, tento incident se nakonec dostal až k samotnému vedení školy, které se postavilo na stranu vyučujícího.

„...tatínek jednoho klučiny, (...) jako vědělo se, že prostě doma to prostředí není úplně nejideálnější... oba rodiče byli alkoholici (...). No prostě jednou přišel ten tatínek na schůzky přímo za mnou a vlítnul do té třídy, a tak nějak jsem tušil, že něco přijde... jako myslím, že byl trošku i pod vlivem toho alkoholu tenkrát. No jakoby long story short se mi snažil říct, že mám nějak negativní vliv na jeho syna tím, že jsem gay... já se mu jako snažil vysvětlit, že moje orientace opravdu nemá žádný vliv na jeho syna, ale nějak to prostě nechtěl pochopit.“ (respondent Lukáš)

9.3.5 Urážky, předsudky a stereotypy

Být součástí jakékoliv minority je náročné a takový člověk se může ve společnosti potýkat s nejrůznějšími předsudky, stereotypy, urážkami, v nejhorším případě až s násilím. Jinak tomu není ani v případě sexuálních minorit ve školním prostředí. Paradoxem je, že většina respondentů se shoduje v tom, že se nikdy s žádnými urážkami ve školství nesetkali, pouze respondent David a respondent Vojtěch uvedli pár příkladů, kdy se s takovými případy setkali. Respondent David uvedl jako příklad imitaci jeho gest nebo nějaké vtipné poznámky, nutné však podotknout, že se jednalo o opravdu malé číslo takových případů, a to v počátcích jeho kariéry, tudíž zhruba před dvaceti lety, kdy témata sexuálních menšin nebyla tak reflektovaná jako v současnosti. Respondent Vojtěch uvedl, že se stal terčem různých poznámek ze strany skupiny opilých chlapců na biologickém táboře, které nazývá machoidními. Oba respondenti

tyto situace řešili s nadhledem, buď aby z toho jak vyučující, tak studující vyšli dobře, nebo onu situaci zkrátka neřešili a jen ji přešli.

„... na té praxi jsem zažil takovou mikropříhodu, že někdo z těch dětí, (...), neřekl jako žádnou hanlivou poznámku ve smyslu buziku (...), ne nic, ale něco tam proběhlo jako nějaká taková imitace moje, něco v podobě zženštlivého gesta nebo tak něco.“ (respondent David)

„... na začátku své kariéry si pamatuju na pár... opravdu pár, bych spočítal na prstech jedné ruky... takových rádoby vtipných poznámek, kterým jsme se ale zasmáli, jako žádný hrocení a udělat to prostě tak, abychom z toho oba dva vyšli dobře“ (respondent David)

„Blbý poznámky od vlastně jedné skupiny lidí, tak to je vlastně ten biologický tábor, (...) lidi z ČZU... a tam byla jako taková ta banda těch myslivců, takový ty macho partičky, když se jako napili, tak prostě debilní kecy, ale nijak jsem to neřešil.“ (respondent Vojtěch)

Respondent Daniel uvedl situaci, kdy se na školní akci žáci namalovali make-upem, nicméně bylo vidět, že si z toho utahovali. Lze tak mluvit o určitém disrespektu. Respondent však říkal, že to nebylo nijak více v hodinách reflektováno.

„... včera byl ve škole mini trh, ve kterém byla možnost malování pomocí make-upu a třeba právě část kluků se nechala plně namalovat, někteří si asi dělali srandu, ale v rámci té hodiny potom jsem vlastně nerefletoval žádné narážky mezi sebou.“ (respondent Daniel)

Mluvě o stereotypch, respondent Vítek uvedl, že jakožto gay vyučující může otevírat nové obzory jak vyučujícím, tak studujícím, a tak ve své podstatě bourat stereotypy. Respondent Lukáš zase varuje o možném negativním vlivu sociálních sítí na tvoření stereotypů, jak bylo již zmíněno v předchozí části výzkumu. Sociální sítě mohou mít v tomto případě jak negativní, tak ale i pozitivní vliv.

„Mně anebo i kolegové a kolegyně říkají, že na té škole víceméně bourám stereotypy, jako já se snažím i o takou špetku feminismu tam dát.“ (respondent Vítek)

„... žijeme v době sociálních sítí... ale to zas může být jako i negativní vliv, jako třeba k tvoření nějakých předsudků nebo stereotypů...“ (respondent Lukáš)

9.4 Postoje, hodnoty a chování gay vyučujících

9.4.1 Otevřenost, autenticita a neskrytost

Respondenti se shodli v tom, že jedním z nejdůležitějších faktorů k akceptaci sexuálních minorit ven školním prostředím je autenticita a s ní spojené neskrývání sexuální orientace. S tím

souvisí i upřímnost, o které mluvil respondent David, zkrátka nehrát si na něco, co člověk není, nepotlačovat svou identitu. Respondent Max pak říkal, že žádným způsobem neskrývá svůj vztah s mužem.

„... ta upřímnost a otevřenost a nehrát si na něco, co nejsem, tak je strašně důležitá... že prostě ti kolegové, kteří nejsou upřímní a otevření, tak musí hrát roli, a to je vyčerpávající strašně.“ (respondent David)

„... nekamufluju to nijak, že by to byla přítelkyně nebo kamarád, takže asi takhle jako nějak postupně, prostě tím, že to nijak netajím.“ (respondent Max)

„... že tím, jak se prezentuju, jakej vlastně jsem, že si na nic prostě nehraju a že to mám v hlavě uspořádaný...“ (respondent Vítek)

Respondent Martin v návaznosti na onu otevřenost říkal, že přetvářka ve smyslu sexuální orientace je velmi náročná na psychiku člověka, tudíž je lepší se v tomto ohledu otevřít. Dále také uvedl, že v současnosti není těžké gaye poznat podle nejrůznějších gest a dalších indicií, a kdyby svou orientaci skrýval nebo popíral, prostředí, ve kterém pracuje, by nebylo tak respektující a akceptující. Tedy i podle respondenta Martina je otevřenost klíčem k akceptaci. O přetvářce mluvil také respondent Vítek, který v návaznosti na ni zmínil i individualitu vyučujícího, v tomto smyslu se názory obou respondentů shodují.

„Myslím si, že je fakt lepší jim to takhle říct, (...). No, trávíme spolu hodně času a přetvařovat se v tolika věcech, by bylo strašně náročný a hlavně si myslím, že i nemožný, ty děcka nejsou blbý... fakt si myslím, že to poznají i bez toho, aniž bych jim vlastně říkal, že jsem gay. A kdybych jim to podle mě takhle zatloukal a zatloukal, tak si myslím, že by to právě nemuselo být tak akceptující a respektující prostředí, jaký tam je teď.“ (respondent Martin)

„... individualitou toho učitele, (...), že kdyby to byl nějaký gay učitel, kterej to kryje a chce to maskovat za každou cenu, tak si myslím, že by mu možná nějaký potíže dělali a chtěli by to z něj dostat, nebo prostě aby vznikla nějaká situace, která by to odhalila... nevím, myslím si, že ti žáci si fakt cení, když jsi k nim otevřenej a jednoduše přirozenej.“ (respondent Vítek)

Respondent Daniel mluvil o otevřenosti celkově, nejen ze strany vyučujících, ale i studujících, i to podle něj napomáhá tomu, že otázka sexuální orientace přestala být kolektivem a celkově společností ve škole tabuizována.

„... poměrně dost osob je tam fakt otevřených, mají dlouhodobé partnery, nebo o tom komunikuje v běžném životě... jako tam to není takovej problém, přestalo to být jakože otázka v tom kolektivu.“ (respondent Daniel)

Respondenti se také shodli, že při práci, kde člověk přichází do neustálého kontaktu s lidmi, je třeba mít svou sexuální orientaci a identitu vyřešenou a být srovnaný sám se sebou. Respondent Vítek uvedl také srovnání s kamarádem z Moravy, který svou orientaci skrývá a není tak otevřený, a kvůli tomu měl nějaké problémy.

„... přeci jenom ten, kdo to nemá v sobě nějak vyřešený, tak by mu mohlo dělat problém, že vlastně přichází neustále do kontaktu s lidma, a že se s tím musí nějak konfrontovat, takže... myslím si, že když to člověk ustojí a umí si to obhájit, tak je školství jako v pohodě pro gaye.“ (respondent Vojtěch)

„... kamarád, co učí na Moravě, tak ten jakoby není úplně open jako já, jakože není na první pohled takhle feminin, tak ten mi říkal, že měl jako nějaký problémy.“ (respondent Vítek)

V neposlední řadě může otevřenost ohledně sexuální orientace pozitivně ovlivnit klima školní půdy v tom smyslu, že ona otevřenost dodá odvalu ostatním vyučujícím, kteří mohou být součástí jiných minorit. Respondent Lukáš to uvedl na příkladu kolegy, který je součástí romské menšiny a na školní půdě se necítí úplně akceptován. Respondent uvedl, že jeho otevřenost ohledně sexuální orientace mohla kolegovi pomoci v uvědomění si, že být součástí minority je v jejich pedagogickém sboru akceptované a respektované.

„Myslím, že ta moje otevřenost ohledně sexuální orientace trochu to klima ovlivnila, ale řekl bych, že spíš v pozitivním smyslu. Jako myslím, že když jsem ukázal tu jako... no řekněme v uvozovkách odvalu, tak jako třeba ostatní si uvědomí, že se nemusí skrývat... máme tam vlastně třeba jednoho učitele, kterej je Rom a myslím, že to jakoby pro něj není úplně... no prostě se necítí úplně safe, tak si myslím, že třeba pro něj to mohlo být takový gesto, že se vlastně nemusí stydět za to, kdo je, nebo jakoby mít nějaký strach.“ (respondent Lukáš)

9.4.2 Respekt vůči sexuálním minoritám

Posledním tématem, které rezonovalo napříč výzkumem, byl respekt, nejen vůči sexuálním minoritám, ale i respekt vzájemný. O vzájemném respektu mluvil respondent David, který tvrdil, že právě vzájemný respekt mezi vyučujícím a studujícími je cesta k oné akceptaci a pozitivnímu klimatu na školní půdě. Respondent Lukáš říkal, že respekt cítí i od studujících, u kterých by to úplně nečekal. Respondenti se shodli, že jejich sexuální orientace je

respektována, a v případě respondenta Maxe je ideální, když není vlastně nijak reflektována a je zkrátka přecházena.

„... ten respekt vzájemnej je jediná cesta...“ (respondent David)

„... musím říct, že fakt všichni to přijali s respektem a pochopením. Jako člověk vycítí, hlavně od těch kluků v pubertě, kteří choděj do té posilovny a tak, že to asi není úplně jejich šálek kávy, ale fakt musím říct, že i od nich tam ten respekt byl.“ (respondent Lukáš)

„... tak je tohle za mě jako... jak to říct... zdravé a bezpečné prostředí, když to lidi berou jakože normálně a vlastně to jako přechází... to je pro mě ta cesta k tomu... té... jak to říct... k té emancipaci a vyváženosti.“ (respondent Max)

„Ti, co to vědí, tak to respektují a za to jsem rád.“ (respondent Martin)

Respondent Vítek uvedl příklad, kdy se dočkal obrovského respektu ze strany studujících. Po útoku v gay klubu Teplárna v Bratislavě se ve třídě nikdo neodvážil ani promluvit a prostředí se ukázalo jako velmi respektující.

„No, ne. Jako třeba takovej příklad ještě toho, že ta škola je fakt prostě respektující prostředí, tak když byla vlastně ta vražda studentů v tom klubu Teplárna na Slovensku, (...) no a v té první hodině když jsem tam přišel, tak to bylo jako fakt ticho jak v hrobě, nikdo nemluvil... no prostě fakt strašně respektující prostředí...“ (respondent Vítek)

9.5 Škola jako instituce a její prostředí

9.5.1 Akceptace gay vyučujících

Jako poslední hlavní téma bylo zvoleno prostředí školy. O tomto tématu se zmiňovali všichni respondenti hned na několika úrovních. Respondenti se často shodli na dvou hlavních faktorech, které jsou dle jejich názoru klíčové pro to, jak jsou, potenciálně jak by mohli být, gay vyučující přijímáni na půdě školy. Prvním z těchto faktorů je typ školy, na kterém gay vyučující vyučuje. Druhý lze nazvat jako geografický, jelikož se respondenti shodli v tom, že geografická pozice ovlivňuje smýšlení jak vyučujících, tak i studujících.

Všichni respondenti mají zkušenosti s výukou na gymnáziích a téměř všichni se shodli na tom, že prostředí gymnázia má určitý vliv na akceptaci a vnímání sexuální orientace vyučujících. Prostředí gymnázia respondenti vnímají jako akademičtější prostředí, kde jsou studující i vyučující více otevření a tolerantnější. Respondenti také uvedli, že prostředí gymnázia tvoří studující, kteří jsou intelektuálně vyspělejší.

„... takže jako nemůžeme si myslet, že všichni jsou supr supr jako otevření a tolerantní, ale přece jenom v té škole na tom gymnplu je to jiný, nevím, jak by to bylo na jiných školách nebo základkách.“ (respondent David)

„... a gymnázium je podle mě akademičtější, ty děcka mají nějakou intelektovou základnu a možná jim to nedovolí respekt k učiteli.“ (respondent David)

Respondenti také často srovnávali instituci gymnázia s jinými typy škol, jako jsou střední odborné školy, odborná učiliště nebo školy základní. Respondent Daniel má také zkušenosti s výukou na soukromém gymnáziu, kde shledává rozdíly v akceptaci sexuální orientace. Celkově lze říct, že prostředí gymnázií je podle respondentů přívětivější než školy odborné, konkrétně ty, které jsou statisticky tvořeny více studenty mužského pohlaví. Studující nižších ročníků osmiletých gymnázií se také podle respondenta Vojtěcha liší od studujících základních škol, přisuzuje to tomu, že studující jsou k sobě obecně tolerantnější.

„Jako určitě si myslím, že to prostředí gymplu hraje určitou roli... jako přece jen to má nějakou... no... jak to říct... vyšší úroveň a nějakou standard a asi tam jsou víc děcka, kteří jsou otevřenější a víc liberálnější než třeba na nějaké stavárně, jako tam věřím, že bych to měl o dost těžší.“ (respondent Lukáš)

„Některé školy jsou otevřené a tolerantní, některé ne a pořád tam jsou ty předsudky a diskriminace.“ (respondent Martin)

„... já jako žiju prostě v nějaký zlatý kleci... teď jsme byli třeba ve studentama v botanický zahradě a zároveň tam byla nějaká základka, jo... a ty naše děti se od těch základkových lišej, že se prostě k sobě dokážou chovat normálně, nenadávaj si sprostějma slova... to mi přijde, že se to projevuje i v těhle vztazích jako ke všem možným variantám všeho... ať už to jsou národnostní menšiny nebo jako sexuální menšiny... nevím, přijde mi to, že je to tím, že je to gympl, že jsou prostě obecně víc tolerantní.“ (respondent Vojtěch)

„... věřím tomu zároveň, oni se dlouho znali, byl to osmiletý gympl, takže kolektiv fungoval, znali se... vypadalo by to asi jinak, kdyby to byl učňák nebo tak, tam si myslím, že by ty míry tolerance byly trošku jinde.“ (respondent Daniel)

Jediný, kdo popíral řečené výše, byl respondent Vítek, který má zkušenosti s výukou na odborném učilišti. Tvrdil, že se nikdy nesetkal s jediným problémem, který by se týkal jeho sexuální orientace. Nutné je dodat, že respondent Vítek je jediný, který má osobní zkušenosti s výukou na tomto typu školy, tudíž ostatní respondenti mohou znát jisté stereotypy a předsudky, které jsou ve společnosti ukotvené.

„No, já jsem učil na tom učňáku, to byla prostě typická klučičí škola, automechanici, karosáři a nevím co všechno, a jako fakt ani jeden jedinej problém... jako představte si, vejdu do třídy, tam těch 30 alfasamců, těch co se prostě nechtěj nic učit, že čeština je pro ně velmi vzdálená oblast, ale i ty jsem zpacifikoval.“ (respondent Vítek)

Co se týče faktoru geografického, tak se respondenti shodli v tom, že si myslí, že síla akceptace je také v závislosti na poloze a umístění školy. Společnost ve větších městech je podle respondentů více kosmopolitnější a otevřenější než v malých městech nebo vesnicích, a právě ona společnost se odráží i na dění ve škole. Někteří respondenti dále tvrdili, že záleží i na regionu (kraji), ve kterém se škola nachází. Jiné postoje a akceptace budou v Praze a jiné zase v menším městě na Moravě. Respondent Martin také tvrdil, že s tím také souvisí věkové rozložení měst a vesnic, jelikož právě na vesnicích převažuje starší generace.

„... když je to společnost na nějakém malém městě, nechci, aby to působilo, že všechna malá města, ale když je ta společnost konzervativní a uzavřená, tak věřím, že asi i na té škole, tak se to bude trošku odrážet i na té škole... a naopak, no...“ (respondent Max)

„jako určitě to bude vnímáný jinak v Praze a jinak na nějaké malé vesnici na Moravě. (...) Já si myslím, že to je tím regionem... jako prostě hlavní města, to je vždycky napřed, jako ať už to je třeba i Bratislava na Slovensku nebo Vídeň...“ (respondent Vítek)

„Jako nechci tady nijak generalizovat, ale tak ta městská společnost je přece jen taková víc... kosmopolitní a otevřená, asi víc než někde na vesnici, kde prostě žijou i ti starší lidi a tak.“ (respondent Lukáš)

„Plus to fakt byla základka na vesnici, takže si myslím, že to taky udělalo hodně s tou mojí otevřeností, protože si nemyslím, že ty starší vesničtí dámy a pánové by pro to měly pochopení“ (respondent Martin)

9.5.2 Vedení školy a gay vyučující

Respondenti se shodli v názoru, že liberální a podporující vedení je jedním z důležitých faktorů, který tvoří pozitivní klima půdy školní instituce, společně s tím také souvisí i politika vedení školy. Respondenti uvedli, že jsou mile překvapeni, když se setkají s podporou ze strany vedení školy. Jedná se o nejvyšší představitele dané školní instituce, tudíž je jasné, že jejich podpora je více než na místě a dokáže rezonovat i u ostatních zaměstnanců školy, primárně pak u pedagogického sboru.

„jedna moje kolegyně, nějak se dostaly ven informace přes Instagram nebo přes něco, a z toho bylo jasné, že ona je lesbička... vlastně i vedení mi řeklo, že kdyby z toho nebo kolem toho měl být problém, tak že se postarají o to, aby z toho nebyl problém nebo že to nebude problém, že to nesmí být problém, jo, takže naše vedení k tomu mělo takový velice liberální postoj, což bylo hezký zjištění.“ (respondent David)

„Pak to jako řešilo i vedení, který se postavilo na moji stranu a nějak se to asi vyřešilo a pak jako problém už nebyl...“ (respondent Lukáš)

„Záleží taky podle mě na vedení školy, jak se k tomu staví, jaká je ta politika školy, a tak no... Jako celkově si myslím, že to je určitě lepší než dřív, ale fakt záleží.“ (respondent Martin)

V následující výpovědi se lze pozastavit nad dvěma možnostmi interpretace výpovědi. Stejně jako v předchozích výpovědích, je možné usoudit, že LGBTQ+ minorita se dostala zastání ze strany vedení školy, což je jedna z cest, jak dospět k inkluzivnímu školství pro všechny. Na druhou stranu stojí k zamyšlení situace, kdy by se za ruce drželi muž a žena, zdali by z takové situace byl udělán podobný incident. Domnívám se, že v důsledku heteronormativního diskurzu, který ve společnosti vládne, by tato situace byla zcela tolerována.

„Dvě lesbičky, co byly u nás ve škole a otevřeně spolu chodily za ruku (...) a kolega z toho udělal ohromnou kauzu a zavedl je prostě do ředitelny jo... že prostě... a pan ředitel... (...) on říkal, no jakože, jestli já tady budu ředitel, tak vás nikdo nevyhodí, a to bych se o to postaral a problém by měl ten vyučující, že tohle bylo takový hezký.“ (respondent David)

Nemluvě o tom, když samotný ředitel či ředitelka je jiné než heterosexuální orientace, respondent Daniel popisoval zážitek, kdy právě osoba, která byla homosexuální orientace a v pozici ředitele školy, dokázala otevřít širší obzory i starší generaci na maloměstě. Domnívám se, jak uvedl i respondent Daniel, že situace, kdy v řídicí pozici na škole je LGBTQ+ osoba, která již provedla coming out, že právě ona otevřenost může být jedním z rozhodujících faktorů, který může usnadnit coming out vyučujícího a dodat mu potřebnou odvahu, nemluvě o tom, že může inspirovat i LGBTQ+ studující.

„Jako já měl štěstí, že už když jsem byl na základce, tak jsme měli vlastně gay ředitel, který hodně v rámci toho maloměsta, tady se bavíme o 4tisícovém městečku, tak jako byl velice pozitivně přijat v tom, že tam takhle funguje...“ (respondent Daniel)

9.5.3 Vnímání školního prostředí očima gay vyučujících

Jedním z témat, které se ukázalo jako velmi opakované bylo, jestli je školská půda pozitivním prostředím pro gay učitele. Respondenti se shodli na tom, že tomu tak skutečně je, i když je velmi těžké generalizovat celé školství, když většina z respondentů vyučuje po celou svou profesní kariéru na jedné škole, tudíž je nutné brát v potaz, že respondenti mluvili jen a pouze o své vlastní zkušenosti. To, že respondenti otevřeně mluvili o své sexuální orientaci, se ukázalo jako dobrý krok pro zlepšení klimatu v pedagogickém sboru. Dotazovaní se také shodli v tom, že klima zůstalo stejné a coming out nijak školní klima neovlivnil.

„No jako myslím, že to pozitivní je, nebo aspoň tak to vnímám v té svojí bublině. Jako důležitá je podle mě inkluze a zároveň jako nějak, no.. spread awareness...“ (respondent Lukáš)

„... ta moje otevřenost ohledně sexuální orientace trochu to klima ovlivnila, ale řekl bych, že spíš v pozitivním smyslu.“ (respondent Lukáš)

„... jako to s čím se já jako osobně setkávám, tak je to spíš pozitivní, jako neřeší moji orientaci.“ (respondent Vítek)

„...cítím se tam o dost líp... pro mě bylo hrozně osvobozující to vlastně říkat, hlavně těm lidem, na kterých mi záleží, protože jsem si z nich udělal víc jako rodinu.“ (respondent Vojtěch)

Respondenti se ale setkali i s negativními zkušenostmi a reakcemi, které reflektovaly jejich coming out, nicméně o tom bude psáno v další části výzkumu. S nátlakem, který by byl spjatý se sexuální orientací vyučujícího se setkal pouze respondent Vojtěch, který ho popisoval takto.

„Můj největší kámoš, kolega, říkal, že jestli bych to přece jen nechtěl zkusit znova s nějakou holkou, ale jako já si říkal, že fakt ne, že tohle je špatná cesta... to byl jako jedinej takovej... nechci říct nátlak, ale (...), abych se nad sebou zamyslel...“ (respondent Vojtěch)

Domnívám se, že respondenti sice popisují prostředí školy jako pozitivní a respektující, nicméně, dle mého názoru, tomu tak úplně nemusí být. Jako pozitivní prostředí by mohla být vnímána situace, kdy není vůbec potřeba tajit svou sexuální orientaci, přemýšlet nad tím, jaké strategie ke svému coming outu zvolit apod. Respondent Vojtěch uvedl, že školství je vhodné pro gay učitele v tom případě, jestliže si svou identitu a sexuální orientaci dokáže gay vyučující obhájit. Myslím si, že v pozitivním a zcela inkluzivním prostředí není třeba cokoli obhajovat, mluvě o sexuální orientaci. Heterosexuální vyučující si také svou sexuální orientaci nemusí obhajovat, zde je opět naráženo na již zmíněnou heteronormativitu. Respondent Max pro změnu tvrdil, že škola je zdravé a bezpečné prostředí tehdy, pokud je jejich orientace přecházena.

Domnívám se, že v tom to případě také nelze mluvit o respektujícím a inkluzivním klimatu. Respondent David vznášel určité pochybnosti, svou školu vnímá jako pozitivní, ale o celkovém školství tak přesvědčený není.

myslím si, že když to člověk ustojí a umí si to obhájit, tak je školství jako v pohodě pro gaye.
(respondent Vojtěch)

„Tak je tohle za mě jako... jak to říct... zdravé a bezpečné prostředí, když to lidi berou jakože normálně a vlastně to jako přechází...“ (respondent Max)

„...neznám to školství celý, ale tak, jak ho znám, tak mi přijde, že by to mohlo být docela welcoming.“ (respondent David)

Ze zmíněných tvrzení si myslím, že respondenti vsutku školu vnímají pozitivně, e však nutné se nad tímto vnímáním pozastavit. Myslím si, že respondenti školu vnímají automaticky pozitivně tehdy, pokud se přímo nepotýkají s homofobními urážkami apod. Myslím si, že už jen fakt, že jsou respondenti svědky homofobních výroků, které nejsou sice mířené vůči nim samotným, vypovídá o negativním vnímání homosexuality ze strany kolegů. Samotný institut coming outu a potřeba, případně nucení, ho vykonat svědčí o tom, že škola je silně heteronormativní prostředí.

9.5.4 Změna k lepšímu

Poslední podkategorie se týká toho, jak respondenti reflektují společenskou změnu a také změnu ve školním prostředí související se sexuálními minoritami. Respondenti se shodli na tom, že obnova společnosti je pozitivním faktorem pro lepší akceptaci sexuálních minorit. Napomáhá tomu také fakt, že LGBT tematika není tabuizovaná tak jako tomu bylo v dřívějších dobách. Podle respondenta Lukáše je jedním z faktorů, který napomáhá lepší akceptaci minorit, inkluze. Není nutné zde mluvit pouze o minoritách sexuálních, ale také o ostatních minoritách, lze zmínit například romskou minoritu.

„Jako celkově si myslím, že to je určitě lepší než dřív, ale fakt záleží.“ (respondent Martin)

„Jako důležitá je podle mě inkluze a zároveň jako nějak, no.. spread awareness, takže asi tak...“
(respondent Lukáš)

„... no, takže já si myslím, že ty školy reflektují tu společnost...“ (respondent Max)

Respondenti mluvili nejen o obměně společnosti, ale také o nové generaci studujících, kteří se na tematiku LGBT dívají více otevřeněji. LGBT tematika se v současnosti objevuje ve veřejném prostoru mnohonásobně více než tomu bylo před pár lety, ať už například v seriálech, nebo na sociálních sítích, respondent Vítek tvrdil, že LGBT tématům jsou studující vystavováni dennodenně, tudíž ono téma je pro ně zcela normalizované.

„...protože ty děcka se s tím potkávají dennodenně...“ (respondent Vítek)

„... to berou bez problémů asi i díky tomu, že jsou už ta nová generace.“ (respondent Max)

„...no a je otázka, jak to bude dál, ale taky si myslím, že je to hodně obměnou, co já vnímám, tak velkou obměnou studentů.“ (respondent David)

Diskuse

Tato bakalářská práce měla za cíl přiblížit situaci, jak se gay vyučující na druhém stupni základních škol a na středních školách cítí a jaký vliv má jejich sexuální orientace na jejich profesní spokojenost. Hlavní výzkumná otázka byla, jaké jsou zkušenosti a vnímání gay vyučujících na druhém stupni základních škol a na středních školách s ohledem na jejich sexuální orientaci ze strany studujících a pedagogického sboru. Odpověď na hlavní výzkumnou otázku byla získána pomocí dalších výzkumných podotázek: Jak gay vyučující popisují svůj coming out na půdě školy? Jak gay vyučující vnímají přístup ze strany studujících a pedagogického sboru k jiné než heterosexuální orientaci vyučujícího? Jak gay vyučující vnímají možnost, že jejich sexualita ovlivňuje jejich výuku? Jak vnímají klima českého školství z pohledu gay vyučujícího? Na základě proběhlého výzkumu byly tyto otázky zodpovězeny.

Nejdříve je třeba zmínit, že výzkum, který byl proveden má několik limitů. Prvním z nich je skutečnost, že se dvěma respondenty jsem se znal osobně již z minulosti, tudíž jejich otevřenost byla větší než u ostatních respondentů. Další z limitů, který je třeba zmínit, byl samovýběr, tedy sebezařazení do výzkumu. Rozhovor poskytli totiž jen ti vyučující, kteří tematiku výzkumu považují za důležitou a zároveň mají toto téma zpracované. Všichni respondenti, kteří se výzkumu účastnili byli otevření, což mohlo způsobit ten fakt, že tento výzkum přinesl převážně neutrální výsledky.

Je důležité také zmínit, že témata, která byla stanovena často korespondují s otázkami, které byly v rozhovoru kladeny, nicméně tuto skutečnost lze připsat strukturovanosti rozhovorů. Domnívám se, že kdyby byla použita jiná metodika, jako je například nestrukturovaný rozhovor, témata by mohla být odlišná a nemusela by s rozhovory natolik korespondovat. Bylo by to však na úkor toho, že by nemusela být všechna témata a fakta, která výzkum přinesl, by otevřena.

Nyní budou na základě výsledků výzkumu představeny odpovědi na otázky, které byly stanoveny v cílech výzkumu.

Jak gay vyučující popisují svůj coming out na půdě školy?

Výzkum ukázal, že coming out respondentů, pokud proběhl, probíhal výhradně přirozenou cestou, měl přibližně podobný průběh v tom smyslu, že se nejdříve vyučující otevírali svým bližším kolegům, nikoliv tak, že by coming out proběhl hned přede všemi účastníky

vzdělávacího procesu. Postupným seznamováním se s ostatními se gay vyučující přestali obávat a svou sexuální orientaci přestali skrývat. Nejčastějším coming outem se ukázala běžná konverzace mezi kolegy i studujícími, jak bylo zmíněno, nejprve se respondenti otevírají těm kolegům, ke kterým mají bližší vztah a se kterými vycházejí nejlépe. Další způsoby, jakými se ostatní účastníci vzdělávacího procesu dozvěděli o jejich sexuální orientaci, jsou, že na sociálních sítích vyučující sdíleli různé příspěvky, ze kterých byla jejich sexuální orientace patrná. Respondenti také uvedli, že se o jejich sexuální orientaci ostatní dozvěděli na školních akcích, jako jsou maturitní plesy apod. Všechny tyto způsoby coming outu se ukázaly jako pozitivní v tom smyslu, že pocházely z přímé vůle těch, kterých se týkají. Naopak jako negativní způsob reflektovali respondenti situace, kdy jejich sexuální orientace byla sdělena ostatním prostřednictvím jiných vyučujících.

Vyučující volili nejrůznější strategie, které nám mohly napovědět, jak se ke své orientaci stavěli:

- Strategie skrývání své orientace – O této strategii lze říct, že se jednalo i o druh obranného mechanismu, díky kterému se vyučující mohl vyhnout nepříjemným poznámkám, pohledům případně diskriminaci. Nutno je však dodat, že ono skrývání orientace mohlo mít i negativní dopady na psychiku jedince.
- Strategie, kdy vyučující předešel přímé konfrontaci – Vyučující se raději ukázal na veřejnosti s přítelem, než aby předešel přímé konfrontaci. I v tomto případě si myslím, že se mohlo jednat o druh obranného mechanismu v tom smyslu, že vyučující tak mohl předejít nepříjemným otázkám, potenciálně se na ně mohl alespoň připravit.
- Strategie přirozenosti – Pro některé vyučující mohlo být jednodušší o své orientaci promluvit v meziřečí, například při konverzaci o osobním životě se respondent zmínil o tom, že žije s mužem. Vyučující tak působil přirozeně a mohl zapadnout jednoduše mezi ostatní. Pro heterosexuály není coming out přirozený, jelikož heterosexuality je norma, tudíž se respondenti snažili přizpůsobit stylu oznamování heterosexuálům.
- Strategie pózy – V případě, kdy si vyučující zvolil tuto strategii, se mohl snažit napovědět ostatním, že jeho sexuální orientace je jiná než heterosexuální. Onou pózou jsou míněna různá feminní gesta a celková prezentace člověka. Pro některé vyučující mohla být tato strategie příjemnější než přímá konfrontace.

Mluvě o coming outu, zajímavé se ukázalo, že coming out vyučujícího může být nápomocný k řešení problému studujících, respektive k problémům týkajícím se sexuální orientace.

Respondenti se setkali s případy, kdy za nimi studující přišli s osobními dilematy, která se týkala jejich orientace. Ukázalo se, že u gay vyučujících mohou najít pochopení, důvěru a zároveň jim mohou posloužit jako vzor. Tento fakt potvrzuje i studie Linebacka et al. (2016), která říká, že gay vyučující může pro LGBTQ+ studující působit jako někdo, ke komu mohou vzhlížet, potenciálně s kým problémy týkající jejich orientace řešit.

Jak gay vyučující vnímají přístup ze strany studujících a pedagogického sboru k jiné než heterosexuální orientaci vyučujícího?

Výzkum ukázal, že jedním z faktorů, který ono přijetí v pedagogickém sboru ovlivňuje, je věkové rozložení sboru. Starší kolegové mohou být skeptičtější, co se jiné než heterosexuální orientace týče, a ne vždy se musí jednat o člena pedagogického sboru. S tím se shoduje i studie Lee(ové) (2023) ve které je uvedeno, že LGBTQ+ vyučující se často obávají reakcí starších kolegů, konkrétně jejich homofobních postojů a názorů. Respondenti v rozhovorech také uvedli, že musí snášet nevhodné poznámky ze strany kolegů vůči LGBTQ+ studujícím, což může mít špatný vliv na jejich psychické rozpoložení, a navíc tyto poznámky mohou zapříčinit, že se gay vyučující začnou cítit v takovém prostředí nevítaně, potažmo v nebezpečí.

Výzkum z části také ukázal, že ženy se staví k neheterosexuální orientaci lépe než muži, ne však všichni respondenti to tak pociťovali, ono rozdílné vnímání potvrzuje i fakt, že výsledky jiných studií se v tomto ohledu liší. Většina zahraničních studií říká, že gay vyučující nevnímají rozdíly mezi učiteli a učitelkami co se jejich názorů na LGBTQ+ minoritu týče. Hall & Rodgers (2019) ve své studii přicházejí s výsledkem, že neshledávají rozdíly v pohledu na minoritní sexuální orientace na základě genderu vyučujících. Naopak studie z roku 2008 (Wyatt et al., 2008) tvrdí, že učitelé muži vnímají minoritní sexuální orientace daleko negativněji než ženy učitelky (cit. dle Hall & Rodgers, 2019).

Mluvě o studujících, výzkum ukázal, že velká většina studujících sexuální orientaci jejich vyučujících vůbec neřeší, jelikož ona orientace není faktorem, který by měl vliv na kvalitu výuky. K tomu také přispívá fakt, že žijeme v době sociálních sítí a homosexuální tematika je často na těchto sítích reprezentována, lze tedy říci, že pro studující to není nic neobvyklého. Vyučující uvedli, že pro studující je daleko přednější například kompetence nebo osobnost vyučujícího. I přes to někteří respondenti uvedli, že se setkali s nevhodnými poznámkami homofobního rázu, nutno však dodat, že opravdu ve velmi malém množství.

Faktorem, který má vliv na to, jak bude gay učitel akceptován, se ukázal typ školy. Respondenti se shodli, že institut gymnázia má určitý vliv na odlišné vnímání homosexuality, v tomto kontextu je míněno vnímání pozitivní, jelikož gymnázium je přeci jen akademičtější prostředí než odborná učiliště apod., a zároveň gymnázium má také rozlišné genderové uspořádání, což má také určitý vliv. Gay vyučující se cítí lépe v ženském kolektivu než v mužském, což na učilištích, která jsou zaměřená například na stavební obory, říct nelze.

Jak gay vyučující vnímají možnost, že jejich sexualita ovlivňuje jejich výuku?

Vyučující tvrdili, že LGBTQ+ tematiku ve výuce otevírají, pokud je to dáno osnovami, tudíž je to nutné. Co se však ukázalo, je fakt, že ona tematika, respektive situace, kdy vyučující o LGBTQ+ tématech mluví, může mít pozitivní vliv na studující, mezi kterými se šíří povědomí o této problematice, následně pak ona témata sami reflektují, například ve svých pracích.

Výzkum ukázal, že mezi respondenty se vyskytli vyučující, kteří se obávají zakomponovat LGBTQ+ tematiku do výuky. Tito gay vyučující se bojí nařčení z gay propagandy, případně toho, že homosexuální tematiku šíří až příliš mnoho. Studie z roku 2020 (S. Kennedy, 2021) přichází s velmi podobným zjištěním, kdy gay učitelé mají strach se zakomponováním LGBTQ+ témat do výuky z téhož důvodu.

Jak vnímají klima českého školství z pohledu gay vyučujícího?

Otázka, zdali je školství pozitivním klimatem pro gay učitele, se z mého pohledu ukázala jako velmi komplikovaná. Respondenti se totiž shodli na tom, že vnímají klima jako pozitivní, můj pohled se však na tuto skutečnost poněkud liší, v návaznosti na to, jak odpovídali na otázky. Domnívám se, že pro gay učitelům stačí opravdu málo, aby klima považovali za pozitivní a přívětivé. Pokud se nepotýkají s nějakou šikanou, diskriminací nebo homofobií, považují prostředí automaticky za pozitivní.

Z rozhovorů, které byly provedeny, si nemyslím, že by klima českého školství pro gay učitele bylo vyloženě negativní, nicméně nelze říci, že by bylo zcela pozitivní, tak, jak to někteří respondenti vnímají. Výzkum ukázal, že respondenti čelí homofobním výrokům, které sice nejsou mířeny přímo vůči jejich osobě, ale vůči studujícím. I přes to, že nejsou mířeny proti jejich osobě, je očividné, že v pedagogickém sboru, potažmo celkově ve školství, je homofobie aktuálním problémem. Dalším příkladem, že homosexualita vyučujícího je stále něco, co nemusí být akceptováno a vnímáno zcela přívětivě, je samotný institut coming outu, který

utvrzuje heteronormativitu nejen společnosti, ale školství celkově. To, že někteří respondenti svou sexuální orientaci tajili, je dalším z faktorů, který může svědčit o opaku pozitivního klimatu.

Výzkum také ukázal, že se klima české školství může lišit na základě toho, jaká je geografická poloha školy. Respondenti se shodli, že ve větších městech je liberálnější a kosmopolitnější společnost než například na vesnicích, tudíž jiná než heterosexuální orientace bude, dle jejich názoru, přijímána daleko lépe než na školách, které jsou v menších městech, potažmo vesnicích.

V porovnání s tím, jak se LGBTQ+ lidé cítí v celkové společnosti lze použít studii Institutu pro psychologický výzkum *Queer zdraví*, která přišla s výsledkem, že 48.9 % LGBTQ+ osob má obavy, že jsou společností souzeny kvůli jiné než heterosexuální orientaci. Studie také dále uvádí, že 28.6 % LGBTQ+ osob se nesvěřuje se svou sexuální orientací (Stašek et al., 2023). Pitoňákova studie, zabývající se tím, jak se cítí LGBTQ+ lidé ve veřejném sektoru, uvádí, že 52 % respondentů pracujících ve školství nebyli ohledně své sexuální orientace otevření nikdy, případně zřídka kdy. V rámci této komparace lze říci, že prostředí školy není tím nejlepším pro coming out a obavy z coming outu jsou časté. Naopak prostředí školy se ukázalo jako pozitivní v tom smyslu, že respondenti se velmi málo setkali s negativními komentáři a jednáními vůči jejich sexuální orientaci, s čímž se shoduje i výzkum, který byl proveden v rámci této bakalářské práce. (Pitoňák, 2021)

Je také důležité uvést, že mnoho výzkumů uvádí rozdílné vnímání okolí na ženskou a mužskou homosexualitu. Studie z roku 2020, která se zabývala tím, jak je nahlíženo na ženskou a mužskou homosexualitu ve 23 zemích světa, přišla se závěrem, že ve všech 23 zemích je na mužskou sexualitu nahlíženo hůře než na sexualitu ženskou (Bettinsoli et al., 2020). Troufám si říci, že tento výzkum by ukázal velmi podobné výsledky, nicméně všichni respondenti tohoto výzkumu byli muži a výzkum byl zaměřen výhradně na mužskou sexualitu, respektive homosexualitu, což je důvod, proč výzkum v této oblasti nepřinesl žádné poznatky.

V návaznosti na zmíněnou studii jsou zde uvedeny další možnosti, kterými by se následující výzkumy s tematikou homosexuálních vyučujících mohly zabývat. Přínosné by mohlo být do stejného výzkumu zahrnout i homosexuální ženy a jejich výpovědi porovnat pomocí komparativní analýzy s výpověďmi homosexuálních mužů. Další oblastí výzkumu by mohl být dopad různých školních politik a programů na podporu LGBTQ+ vyučujících, a zároveň jaké mají tyto školní politiky dopad na jejich profesní spokojenost nebo psychické zdraví.

Zajímavým tématem by mohlo být zkoumání zkušeností gay vyučujících v různých kulturních a geografických kontextech, což by mohlo přinést různé poznatky, kterým vyučující musí čelit.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala problematikou homosexuality v prostředí školy, konkrétně tím, jakým způsobem jejich sexuálních orientace ovlivňuje jejich profesní spokojenost. Cílem práce bylo přiblížit, jak se gay učitelé v českém školním systému cítí, zdali se setkali s nějakou formou diskriminace a jak se ostatní účastníci vzdělávacího procesu staví k jiné než heterosexuální orientaci vyučujícího, konkrétně homosexuální. Byl proveden kvalitativní výzkum pomocí polostrukturovaných rozhovorů, které podstoupilo dohromady sedm respondentů, všichni byli gay vyučující, kteří vyučují na druhém stupni základních škol nebo na středních školách. Teoretická část bakalářské práce byla rozdělena do čtyř hlavních kapitol, kde byly popsány nejčastější sexuální orientace ve společnosti, pojmy a problémy s homosexualitou spojené, postavení vyučujících a také školní prostředí a klima školy.

S pomocí tematické analýzy empirická část práce přinesla několik zjištění. Ve školském prostředí jsou gay vyučující ohledně své sexuální orientace poměrně otevření a s formami homofobie vůči nim samotným se setkávají zřídka kdy. Co je však častější jsou homofobní výroky a postoje vůči LGBTQ+ studujícím. Gay vyučující vnímají české školství jako spíše pozitivní, nutno však dodat, že pro toto pozitivní vnímání jim stačí vskutku málo, což bylo více rozvinuto v diskusi. Výzkum dále ukázal, že vnímání sexuální orientace souvisí s tím, jaká je geografická poloha školy a také s tím, o jaký typ školy se jedná. Gay vyučující může být velmi nápomocný v situacích, kdy se studující potýkají s problémy, které se týkají jejich sexuální orientace, gay vyučující v nich vzbuzuje důvěru a pochopení.

Hlavní cíle práce byly naplněny, což dokazuje zodpovězení výzkumných otázek v diskusi. Práce by mohla pomoci rozšířit povědomí o tom, jak se gay vyučující v českém školství cítí a s jakými problémy se mohou potýkat.

Seznam použitých informačních zdrojů

Agentura Evropské unie pro základní práva. (2009). *Homofobie a diskriminace na základě sexuální orientace a pohlavní identity v členských státech Evropské unie*. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-hdgso-report-part2_cs.pdf

Allport, G. W. (2004). *O povaze předsudků* (V českém jazyce vyd. 1). Prostor.

Antonelli, M. A., & Sembiente, S. F. (2022). A systematic review of research on LGBTQ educators' experiences and LGBTQ curriculum in K-12 U.S. public schools. *Multicultural Education Review*, 14(2), 134–152. <https://doi.org/10.1080/2005615X.2022.2087031>

APA Dictionary of Psychology. (b.r.). Získáno 5. červenec 2024, z <https://dictionary.apa.org/>

Bettinsoli, M. L., Suppes, A., & Napier, J. L. (2020). Predictors of Attitudes Toward Gay Men and Lesbian Women in 23 Countries. *Social Psychological and Personality Science*, 11(5), 697–708. <https://doi.org/10.1177/1948550619887785>

Blašíková, L. (2018). Important Areas of Positive School Climate in the Context of Selected Models. *Lifelong Learning*, 8(1), 25–41. <https://doi.org/10.11118/lifele2018080125>

Carrigan, M., Gupta, K., & Morrison, T. G. (2013). Asexuality special theme issue editorial. *Psychology and Sexuality*, 4(2), 111–120. <https://doi.org/10.1080/19419899.2013.774160>

Coleman, E. (1982). Developmental Stages of the Coming Out Process. *Journal of Homosexuality*, 7(2–3), 31–43. https://doi.org/10.1300/J082v07n02_06

Člověk v tísní. (2016). *Co víte o projevech nenávisi v online prostoru?* <https://www.clovekvtisni.cz/jak-se-postavit-projevum-nenavisti-v-online-prostoru-2849gp>

Department for Education, Children and Young People. (2016). *Respectful Schools, Respectful Behaviour*. Tasmanian Government. <https://publicdocumentcentre.education.tas.gov.au/library/Shared%20Documents/Respectful-Schools-Respectful-Behaviour.pdf>

Evropská unie. (b.r.). *Evropský institut pro rovnost žen a mužů*. https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1384?language_content_entity=cs

Fafejta, M. (2016). *Sexualita a sexuální identita: Sociální povaha přirozenosti* (Vydání první). Portál.

Fanel, J. (2000). *Gay historie*. Dauphin.

Fifková, H. (1998). *O sexu s Hankou: Výuková pomůcka pro studující středních a vyšších zdravotnických škol*. (Vyd. 1.). Grada Publishing.

Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové, Czech Republic, Vorlíček, R., Kollerová, L., Janošová, P., & Jungwirthová, R. (2022). Stressors at school from the teachers' perspective and their associations with individual characteristics and burnout. *Ceskoslovenska psychologie*, 66(1), 1–16. <https://doi.org/10.51561/cspsych.66.1.1>

Grecmanová, H. (2003). Vyučovací klima. *Pedagogická orientace*, 2, 2–21. <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/6786/6278>

Grecmanová, H. (2004). Vliv prostředí školy na její klima. *Člověk a jeho svět*. <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/124/vliv-prostredi-skoly-na-jeji-klima.html>

Guijarro-Ojeda, J. R., Ruiz-Cecilia, R., Cardoso-Pulido, M. J., & Medina-Sánchez, L. (2021). Examining the Interplay between Queerness and Teacher Wellbeing: A Qualitative Study Based on Foreign Language Teacher Trainers. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(22), 12208. <https://doi.org/10.3390/ijerph182212208>

Hall, W. J., & Rodgers, G. K. (2019). Teachers' attitudes toward homosexuality and the lesbian, gay, bisexual, and queer community in the United States. *Social Psychology of Education*, 22(1), 23–41. <https://doi.org/10.1007/s11218-018-9463-9>

Hate speech nepoškozuje? Případ Kryštofa Stupky je úřednickým plivnutím do tváře LGBTQ+ lidem. (b.r.). www.heroine.cz. Získáno 19. červen 2024, z <https://www.heroine.cz/komentare/11935-hate-speech-neposkozuje-pripad-krystofa-stupky-je-urednickym-plivnutim-do-tvare-lgbtq-lidem>

Havigerová, J. M., & Haviger, J. (2010). Pedagogové, informatiči a implicitní deskriptory normality. *Pedagogická orientace*, 20(1), 80–103.

Hayes, N. (2003). *Základy sociální psychologie* (I. Štěpaníková, Přel.; Vyd. 3). Portál.

Horváthová, K. (2005). Klíma školy. *Pedagogická orientace*, 1, 37–45. <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/1389/1026>

Jackson, C. (2021). *LGBT+ PRIDE 2021 GLOBAL SURVEY*. IPSOS. <https://www.ipsos.com/en/lgbt-pride-2021-global-survey-points-generation-gap-around-gender-identity-and-sexual-attraction>

Juklová, K. (2013). *Začínající učitel z pohledu profesního vývoje* (Vyd. 1). Gaudeamus.

Lee, C. (2020). Why LGBT Teachers May Make Exceptional School Leaders. *Frontiers in Sociology*, 5, 50. <https://doi.org/10.3389/fsoc.2020.00050>

Lee, C. (2023). Coming out in the university workplace: A case study of LGBTQ + staff visibility. *Higher Education*, 85(5), 1181–1199. <https://doi.org/10.1007/s10734-022-00884-y>

Lineback, S., Allender, M., Gaines, R., McCarthy, C. J., & Butler, A. (2016). “They Think I Am a Pervert:” A Qualitative Analysis of Lesbian and Gay Teachers’ Experiences With Stress at School. *Educational Studies*, 52(6), 592–613. <https://doi.org/10.1080/00131946.2016.1231681>

Lounek, V., Kohoutek, J., & Sekerák, M. (2023). Povolání učitel – ceněné, ale nedoceněné: Změny profese začínajících učitelů v České republice. *ORBIS SCHOLAE*, 17(1), 87–110. <https://doi.org/10.14712/23363177.2023.7>

Lži, mlha a předsudky. Komentátoři, přestaňte o LGBT+ psát jako nacisté. Rozumná debata vypadá jinak. (b.r.). www.heroine.cz. Získáno 5. červenec 2024, z <https://www.heroine.cz/komentare/10722-lzi-mlha-a-predsudky-komentatori-prestante-o-lgbt-psat-jako-naciste-rozumna-debata-vypada-jinak>

Maňák, J. (2014). Škola na cestě do nové doby. *Pedagogická orientace*, 24(5), 804–810. <https://doi.org/10.5817/PedOr2014-5-804>

Mareš, M. (2011). *Problematika Hate Crime*. Ministerstvo vnitra České republiky. <https://www.mvcr.cz/clanek/problematika-hate-crimes.aspx>

Mazúchová, R. (2023). Respekt k žákům v české škole: Vicepřípadová studie dvou základních škol. *Studia paedagogica*, 28(1), 61–81. <https://doi.org/10.5817/SP2023-1-3>

Menšinový stres a duševní zdraví ne-heterosexuálních lidí. (b.r.). Queer Geography. Získáno 25. červen 2024, z <https://queergeography.cz/lgbtq-psychologie/dusevni-zdravi-ne-heterosexualnich-lidi/>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2009). *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních.*

Nováčková, J. (2018). *Odborný článek: Respektovat a být respektován.* <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/21941/respektovat-a-byt-respektovan.html>

Organizace a struktura vzdělávacího systému. (b.r.). Získáno 5. červenec 2024, z <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/cs/national-education-systems/czechia/organizace-struktura-vzdelavaciho-systemu>

Partnerství pro stejnopohlavní páry přijato: Otázky a odpovědi. (b.r.). JSME FÉR. Získáno 5. červenec 2024, z https://www.jsmefer.cz/otazky_odpovedi_partnerstvi_prijato

Patterson, C. J. (Ed.). (2015). *Handbook of psychology and sexual orientation.* Oxford University Press.

Pitoňák, M. (2021). *LGBT+ lidé zaměstnaní ve veřejném sektoru.* Pride Business Forum. https://www.pridebusinessforum.com/wp-content/uploads/2022/05/PBF_zamestnani_ve_verejnemmm_sektoru.pdf

Pitoňák, M. (2022). Minority stress in the perspective of health inequalities between heterosexual and non-heterosexual people. *Psychiatrie pro praxi*, 23(2), 100–104. <https://doi.org/10.36290/psy.2022.022>

Pitoňák, M., & Macháčková, M. (2023). *Být LGBTQ+ v Česku 2022: Výzkumná zpráva* (1. vydání). Národní ústav duševního zdraví.

Queer zdraví: Výzkumná zpráva o zdraví LGBTQ+ lidí v Česku a na Slovensku (2023) (Institut pro psychologický výzkum 2023). https://inpsy.fss.muni.cz/aktuality/qz23_report

Ragins, B. R. (2008). Disclosure Disconnects: Antecedents and Consequences of Disclosing Invisible Stigmas across Life Domains. *The Academy of Management Review*, 33(1), 194–215. <https://www.jstor.org/stable/20159383>

- Roman, Š., & Šedová, K. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Portál.
- S. Kennedy, A. (2021). Foundations for Promoting LGBT+ Social Justice through Early Childhood Teacher Education. In M. Jose Hernández-Serrano (Ed.), *Teacher Education in the 21st Century—Emerging Skills for a Changing World*. IntechOpen. <https://doi.org/10.5772/intechopen.96522>
- Sarkar, S. (2020). DISSECTING UNIVERSALITY OF HOMOSEXUAL IDENTITY FORMATION FROM WEST BENGAL'S FRAME OF REFERENCE. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3794124>
- Sloboda, Z. (2016). *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita* (Vydání první). Pasparta.
- Slovakia: Two dead after shooting outside LGBT bar*. (2022, říjen 13). <https://www.bbc.com/news/world-europe-63239523>
- Smetáčková, I., & Braun, R. (2009). *Homofobie v žákovských kolektivech: Homofobní obtěžování a šikana na základních a středních školách - jak se projevuje a jak se proti ní bránit : doplňkový výukový materiál pro ZŠ a SŠ včetně didaktické aplikace tématu*. Úřad vlády České republiky.
- Smetáčková, I., Štech, S., Viktorová, I., Martanová, V., Páchová, A., & Francová, V. (2020). *Učitelské vyhoření: Proč vzniká a jak se proti němu bránit* (Vydání první.). Portál.
- Šabatová, A. (2019). *Být LGBT+ v Česku*. Veřejný ochránce práv. <https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/Vyzkum-LGBT.pdf>
- Tomio Okamura: Pražský primátor Zdeněk Hřib (Piráti), který dal záštitu homosexualistickému festivalu Prague Pride, de facto legitimizuje účast pedofilů na Prague Pride a via facti legitimizuje i pedofilii samotnou. (2019, srpen 15). *SPD - Svoboda a přímá demokracie*. <https://www.spd.cz/5830-tomio-okamura-prazsky-primator-zdenek-hrib-pirati-ktery-dal-zastitu-homosexualistickemu-festivalu-prague-pride-de-facto-legitimizuje-ucast-pedofilu-na-prague-pride-a-via-facti-legitimizuje-i-pedo/>
- Vašutová, J. (2004). *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Paido.
- Wright, T. E., & Smith, N. J. (2015). A Safer Place? LGBT Educators, School Climate, and Implications for Administrators. *The Educational Forum*, 79(4), 394–407

<https://doi.org/10.1080/00131725.2015.1068901>

Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách)

Zákon č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon)

Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)